កម្ពុជសុរិយា

ទស្សនាវដ្ដី ផ្សាយដំណឹងខាងសាសនា និងអក្សរសាស្ត្រ

ឆ្នាំទី ២៣ ខែតុលា លេខ ១០

ព.ស. ២៤៩៤ – គ.ស. ១៩៥១

កម្ពុជសុរិយា

ទស្សនាវដ្តី ផ្សាយដំណឹងខាងសាសនា និងអក្សរសាស្ត្រ
បោះពុម្ពផ្សាយអំពីពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

ផ្នែកសាសនា បញ្ជីរឿង *ទំព័រ*

ពុទ្ធសាសនានឹងគ្រិស្តសាសនា (សន្និសិទ
លោកវេជ្ជបណ្ឌិតមីគូត៌) (តមក)... លោករ៉ាយ-ប៊ុក ៧២៣
តន្ទីអាស៊ីទ្វីប (តមក).......... លោករ៉ាយ-ប៊ុក ៧២៧
សម្មាទិដ្ឋិកថា .... ព្រះអាចារ្យ អាំ-សាមុល ៧៣១

ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ

រឿងមនុស្សថ្មី.................. លោកផេង-ជ្រឹវ ៧៤១
ការបណ្តុះនិស្ស័យ (តមក)........ ព្រះមហាឧត្តមវិជ្ជា ប៊ុង-ប៉ម ៧៥៦
រឿងសាមកុក (តមក)........... ឧកញ៉ា នូ-កន........... ៧៦៣
ព្រះរាជពង្សាវតារប្រទេសកម្ពុជា (តមក).. ឧកញ៉ា ឈឹម-ក្រសេម...... ៧៧១
រឿងអារក្សថ្លែងរឿងម្តែប្រាំ (តមក).... លោកសាង-សារ៉ាត........ ៧៧៧

កំណត់នៃប្រវត្តិការណ៍

ដំណើរមកកាន់ប្រទេសកម្ពុជានៃមហាបណ្ឌិត
គុណបាលបិយសេន ម៉ាល៉ាល៉ះសេកេរៈ (តចប់) ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ......... ៧៨៧

មួយឆ្នាំមាន ១២ សៀវភៅ — ដំឡៃជាវ ១៤៥ រ.០០

KAMBUJASURIYA

Revue religieuse et littéraire éditée par l'Institut Bouddhique.

TABLE DES MATIÈRES

PARTIE RELIGIEUSE Pages

Bouddhisme et Christianisme (Conférence du Docteur A. Migot) (suite)	M. RAY-BUC	723
La Lumière de l'Asie (suite)	M. RAY-BUC	727
Sammâditthikathâ	VÉN. AM SAMOL	731

PARTIE LITTERAIRE

La Légende de l'homme de pierre (contes et légendes roumains)	M. PHENG-CHRIEU	741
Education morale (suite)	Vén. PENG-PAM	756
Histoire de SAMKOK (suite)	Oknha NOU-KAN	763
Histoire du Royaume du Cambodge (suite)	Oknha CHHIM-KRASEM	771
Les vingt-cinq récits du mauvais génie (suite)	M. SANG-SAVATH	777

NOTES ET CHRONIQUES

Voyage au Cambodge du Dr. G.P. Malalasekera, Président du Centre mondial des Bouddhistes de Ceylan (suite et fin)	Institut Bouddhique	787

Prix d'abonnement annuel comprenant 12 numéros: 145$00

ពុទ្ធសាសនា និង គ្រិស្តសាសនា

សន្និសិទលោកវេជ្ជបណ្ឌិត មីគូត៍

លោក រ៉យ-ប៊ុក ក្រមការ នៅពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ

ប្រែពីទស្សនាវដ្តី "ហ្វ្រង់អាស៊ី" ខែមិថុនា ឆ្នាំ ១៩៥០

(តមក)

ជីវសត្វគ្មានជីវិតិន្ទ្រិយចំពោះខ្លួនពិតប្រាកដ ដោយយល់ថាជីវសត្វនេះកើតឡើងពីហេតុ ហើយមានហេតុផ្សេងៗទៀត ជាអ្នកបង្កើតពីមុនមកប្រកបដោយអនិច្ចតាធម៌ ។ ដូចជាព្រលឹង, បើតាមន័យខាងគ្រិស្តសាសនាថា ជាជីវសត្វស្ថិរវន្តប្រកបដោយនិច្ចតាភាព កកើតឡើងជាពិសេសសម្រាប់យើង តាំងពីបដិសន្ធិហើយស្ថិតនៅជានិច្ចដដែល ស្ថិតស្ថេរក្នុងពេលដែលជីវិតរស់នៅ ហើយក៏លះបង់យើងក្នុងពេលមរណភាពទៅកាន់ស្ថានសួគ៌ ។ យោបល់នេះ បើតាមពួកពុទ្ធសាសនិកជនថាជាការភាន់ប្រឡំដោយពិតៗ ដែលយើងហៅថាព្រលឹង, អត្តា (égo) នោះគឺបានន័យថា ធាតុប្រមូលជាសំណុំវិលចុះឡើងជានិច្ច ដែលហៅថា

---

១ ការយល់តាមព្រះពុទ្ធសាសនា អំពីធម្មជាតិនៃជីវសត្វមានអត្តនឹងព្យញ្ជនៈ ប្រហែលនឹងប្រាជ្ញាគួរជាទីគោរពដែលពណ៌នាក្នុងទតិសម័យទំនើប នៃវិជ្ជាសាស្ត្រចំពោះសមាសភាពនៃវត្ថុធាតុនិងរូបធាតុវិទ្យាខាងបរមាណូ ឲ្យប្រៀបធៀបរឿងនេះនឹងបណ្ឌិត រ៉ម — លិន្សសេន ដែលតែងសៀវភៅមួយឈ្មោះថា: ព្រះពុទ្ធសាសនានឹងវិទ្យាសាស្ត្រទំនើប ដែលបានចុះផ្សាយក្នុងទស្សនាវដ្តី ហ្វ្រង្ស.អាស៊ី, ខែមករា — កុម្ភៈ ១៩៥០ ទំព័រ ៦៥៨ ។

សញ្ញា, វេទនា, បដិមារូប, ចិន្តា ចូលចេញចាត់ៗ យើញៗ ដោយមានការចលនាទៅតាមអារម្មណ៍របស់ចិត្តនឹងមនោសញ្ចេតនា ហើយក្លាយទៅជាវត្ថុមួយថ្មី ដែលប្រមូលទៅហៅថានាមធម៌ (personne Psychique) ។ ចំពោះការផ្លាស់ប្តូរនូវធាតុជានិច្ច ជាបញ្ហាយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ លំបាកនឹងយល់នឹងដោះស្រាយណាស់ គ្មានវត្ថុអ្វីមានសភាពពិតសោះឡើយ មានតែស្មារតីទឹងការបន្តនូវធាតុប្រែប្រួលពីវត្ថុចាស់ទៅជាវត្ថុថ្មីផ្សេង ដែលនាំឲ្យយល់ថា មានអត្តាមួយនៅស្ថិតស្ថេរជាប់ជានិច្ច ដូចជាទឹកជ្រោះដែលហូរចុះពីលើខ្នងភ្នំ ជាទឹកនឹង មានលក្ខណៈស្ថិតវន្ត ដោយស្មានថា បើតាមពិនិត្យចំពោះសភាពបន្តនៃរូបធាតុ ។

លទ្ធិទស្សនវិជ្ជានាំឲ្យបានផលខាងសីលធម៌ដ៏សំខាន់ហើយ, បើយកលទ្ធិនេះទៅអនុវត្តន៍ ធ្វើឲ្យមនុស្សយើងឲ្យអាចដកលើងនូវទំរង់នៃអត្តទត្តភាព (ègoisime) អំពីហទយវត្ថុពីមនោធម៌បាន ។ គេនឹងពោលពាក្យថា: "ខ្ញុំ" ថា "អាត្មា" ឯណាកើត បើ "អត្តា" នោះមិនមាន, បើ "អត្តា" នោះជាអូរប្រឡាយមួយ ក្នុងចំណោមប្រឡាយទាំងអស់មានច្រើនជាអនេកប្បការ ដែលរួបរួមទៅហៅថា ទន្លេនៃជីវភាពក្នុងប្រកាន់ឡើ? ។ ចំពោះគ្រិស្តសាសនិកជន, បើតាមន័យផ្ទុយវិញថា យើងមានព្រលឹងដែលព្រះអាទិទេព បានបង្កើតមកជាពិសេស ស្ថិតទៅក្នុងខ្លួនយើងម្នាក់ៗ ទាំងអស់គ្នា យើងមានជាតក់សនាចំពោះខ្លួនដែលនៅក្រោម

បង្គាប់បញ្ជារបស់ព្រះអាទិទេព ជានាយកពិសេសត្រួតត្រាសម្រេចជាអហំការពីលើ ។ ចំពោះមតិនេះ ដូចជាមានវត្ថុអ្វីមួយមករាំងរាធ្វើឲ្យឃ្លៀតឃ្លាតពីវត្ថុដទៃទៀត គឺជាប្រភពនៃអត្តទត្តភាព, ជាបុព្វហេតុអាចធ្វើឲ្យ "អត្តារបស់យើងឈ្មោះទាស់ទែងនឹងអត្តាបងប្អូនញាតិមិត្តរបស់យើង" ។

ខ្ញុំដឹងថាមានសិក្ខាបទរបស់អាទិទេពថា: "ចូរអ្នកស្រឡាញ់ទៅវិញ-មក" ។ ចុះហេតុម្តេចក៏យើងត្រូវស្រឡាញ់គ្នា បើយើងជាជីវសត្វទាំងអស់មានសភាពផ្សេងៗ គ្នា ហើយមានជោគវាសនានៅក្រោមបញ្ជានៃអាទិទេពទេ? ។ ដើម្បីនឹងតស៊ូនូវអត្តទត្តភាព ដែលស្ថិតនៅជាធម្មតា, ត្រូវតែលះបង់គំនិតចំពោះ "អត្តា" ដែលផុះពីកំណើតហើយត្រូវយើងកុំភ្លេចថាខ្លួនយើងជាកូនអាទិទេព មានសែស្រឡាយទាក់ទងទៅក្នុងអាទិទេព ។ តាមលទ្ធិពុទ្ធសាសនា, ធម៌ "អនត្តា" មានបំណងចង់តស៊ូដោយចំពោះ ដើម្បីនឹងដកគាស់រំលើងនូវបុព្វហេតុនៃអត្ត-ទត្តភាពឲ្យរលីងចេញពីសន្តានចិត្ត, យើងមិនមែនគ្រាន់តែជាបងប្អូនសាច់សាលោហិតជាមួយគ្នាប៉ុណ្ណោះទេ, យើងមានសភាពខ្ពង់ខ្ពស់ជាងនេះទៀត គឺយើងនឹងសត្វដែលមានជីវិតរស់នៅទាំងអស់ មានសភាពតែមួយដូចគ្នា ។ គេអាចយល់បានថា ការដែលយល់ផ្សេងអំពីមតិនៃទស្សនវិជ្ជាចំពោះ ' អត្តា " ជាកិច្ចសារវន្ត (essentiel) ដែលជាហេតុឲ្យមានយោបល់ខុសគ្នាខាងច្បាប់សីលធម៌ ដែលយើងបានអធិប្បាយពីមុន

មក ៗ លទ្ធផលខាងបច្ចិមប្រទេស, តាមគោលការណ៍, សិក្ខាបទ ត្រង់ព្រហ្មវិហារត្រឡប់ទៅជាវិសាមញ្ញភាព (Anachronisme) អត្តទត្តភាពនឹងការសង្គ្រាមនៃជីវភាព ទៅជាមានបទបញ្ញត្តិតឹងរឹងពន់ពេកចំពោះបុគ្គលនឹងប្រជាពស្ត្រ ដែលគេទុកជាសភាពផុយនឹងលទ្ធិពុទ្ធសាសនាជាសាសនាសុទ្ធជាមជ្ឈិមាបដិបទា ដែលយើងនឹងពណ៌នាទៅខាងក្រោយ ៗ

ខ្ញុំខំព្យាយាមបង្ហាញអ្នក តើព្រះពុទ្ធសាសនាដោយពិតយ៉ាងណាខ្លះ? ខ្ញុំមិនអាចនឹងពណ៌នាឲ្យបានសព្វគ្រប់ អំពីព្រះពុទ្ធសាសនាដែលពួកពុទ្ធសាសនិកជនធ្លាប់និយមកាន់នោះឡើយ ៗ ពិតមែនតែពួកបុតា-ជាតិ, បើពិនិត្យឲ្យច្បាស់លាស់តាមន័យធម្មតា ឃើញថាជាអ្នកពេញចិត្តខាងសាសនាជាងពួកបច្ចិមជាតិ តែអ្នកដែលយល់នូវសាសនា ដែលខ្លួនប្រតិបត្តិតាមសភាពដ៏ឧត្តមកម្រនឹងមាន, ហើយពួកឧបាសកនឹងឧបាសិកាតែងពេញចិត្តខាងការធ្វើបុណ្យកុសលតាមទំនៀមទម្លាប់ ដែលមានសភាពងាយស្រួលជាការត្រាប់ទៅតាមផ្លូវកត្តារ ដែលមានចង្ហក ច្រើនខាងធម៌សមាធិកម្មដ្ឋាន ៗ នាងក្សេត្រការិនី (Cultivatrice) ខ្មែរដែលអុជធូបបូជាព្រះពុទ្ធរូប គឺជាភាតរជនិកា (sœur) នៃនាងក្សេត្រ-ការិនីនៅភូមិភាគប្រឹតាញដែលអុជទៀនបូជារូបសាំង អង់ត្វានដឺប៉ាឌូ (Saint. Antoine de Padoue) តែពួកឫស្សីប្រទេសទីបេត៍ដែលស្ថិតនៅក្នុងព្រៃហេមាល័យជាភាតរជន (Frère) ចំពោះមនោធម៌នៃគ្រិស្តសាសនិក-ជនដែលស្ថិតក្នុងកុដិ នៅវិហារសារទី ៗ (មានត)

ពន្លឺអាស៊ីទ្វីប

វគ្គទី ៧

La Lumière de l'Asie

លោកស៊ើរ-អេតវិនអារណូលត៍ តែង

លោកវ៉ាយ-ប៊ុក ក្រុមការ ប្រែរៀបរៀង

(តទៅ)

បន្ទាប់មកពួកតាណ៌ដនោះក្រាបទូលព្រះអង្គទៅទៀតថា: រួចព្រះបរមគ្រូជាម្ចាស់ទ្រង់ធ្ងន់កាត់ក្ដី ដើម្បីនឹងស្ដេចទៅកាន់ទីក្រុងពេណារេស (ពាពណសី) ទៅប្រោសបញ្ចវគ្គិយពន្យល់អំពីរបៀបធ្វើជីវិតនឹងសេចក្ដីស្លាប់ឲ្យសាបសូន្យ ហើយមនុស្សទាំងអស់ត្រូវទទួលជោគវាសនា ចំពោះអតីតកម្មកភាពរបស់ខ្លួន, គ្មាននរកអ្វីក្រៅពីនរកដែលខ្លួនធ្វើ, មិនមានស្ថានសួគ៌ឯណាខ្ពស់ហួសប្រមាណ អំពីបុគ្គលដែលគ្មានប្រព្រឹត្តបាបអកុសល ។ ក្នុងពេលនោះគឺថ្ងៃ ១៥ ខែវ័យស្យា[១] ពេលរសៀល ហើយយប់នោះជាថ្ងៃពេញបុណ៌មី ។ ក្នុងចំណោមពួកឫស្សី, ភិក្ខុកោណ្ឌញ្ញបានត្រាស់ដឹងនូវចតុរារិយសច្ច ព្រមទាំងឃើញធម៌មុនគេ, រួចតមកភទ្រយ: (ភទ្ទិយ:), អស្វជិ (អស្សជិ), ពសវ: (វប្ប:) មហានាម បានសម្រេច ៗ នៅក្នុងឧទ្យានប្រែស (ប្រហែលជាព្រៃឫសីបតន:?) ព្រះអង្គម្ចាស់យស (យសកុលបុត្រ) ទ្រង់បានគង់ព្រះសណ្ដាប់ធម៌ទេសនានៃព្រះបរមគ្រូ ព្រមទាំងបរិវារ ៥៤ នាក់,

---

១ ខែនេះត្រូវនឹងចុងខែឧសភានឹងដើមខែមិថុនា ។

ថ្វាយបង្គំព្រះអង្គហើយក៏សម្រេចដើរតាមក្រោយព្រះអង្គ; ព្រោះសទ្ធាភាពនិងវិទ្យាសាស្ត្រនៃសម័យថ្មី បានបើកដោយសេរីចំពោះមនុស្សលោក ហើយកើតមានឡើងនៅក្នុងហទយវត្តនៃបុគ្គលដែលបានស្តាប់នូវពុទ្ធោវាទ ដូចជាបុប្ផានិងរុក្ខជាតិព័ណ៌ខៀវស្រងាត់ដុះពាសពេញកាលណាទឹកហូរចូលទៅក្នុងវាលខ្សាច់ ។

ពាណិជនោះបានក្រាបទូលព្រះនាងតទៅទៀតថា: ពួកសាវកទាំង ៦០ អង្គ, ក្រោយដែលបានសម្រេចមគ្គផល ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបានបាត់ឲ្យទៅផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនា ពន្យល់ផ្លូវដែលទៅកាន់បរមសុខ ។ ចំណែកខាងព្រះអង្គវិញ ទ្រង់បានចាកចេញពីឧទ្យាននៃសត្វប្រើសនិងព្រៃឥសីបតនៈ ដើម្បីនឹងទ្រង់យាងទៅកាន់ខាងត្បូងយស្ហតិ (Yashti) និងព្រះរាជអាណាចក្រព្រះបាទពិម្ពិសារ ទ្រង់បានទេសនាជាច្រើនថ្ងៃទៅទីនោះ ។ ព្រះបាទពិម្ពិសារនិងប្រជារាស្ត្រក៏បានទទួលនូវត្រ័យសរណគមន៍, បានសិក្សារៀនសូត្រនូវច្បាប់ព្រហ្មវិហារនិងវិធាននៃជីវភាព ព្រមទាំងថ្វាយចំពោះទៅព្រះបរមគ្រូជាម្ចាស់ (ដោយទ្រង់បានបាក់ព្រះសុគន្ធរសក្នុងព្រះហស្តនៃព្រះសម្ពុទ្ធ)(១) នូវឧទ្យាននៃដើមឫស្សីឈ្មោះវេឡុវ័នដែលមានស្ទឹងគង្គា គុហា និងព្រៃរបោះ, ហើយព្រះមហាក្សត្របានតំកល់សិលាមួយដុំបារីកថា: "ហេតុផលនៃជីវភាព, ព្រះ

---

១ សភាពទេយ្យទានតាមច្បាប់បុរាណហិណ្ឌូ ។

តថាគត[១] បានទេសនាទូន្មានយើង ហើយដោយច្បាស់លាស់, ធម៌អ្វីដែលធ្វើសត្វឲ្យចាកចេញពីសេចក្ដីទុក្ខនៃជីវភាព, ព្រះបរមគ្រូបានព្រះរាជទានទុកទេហើយ" ។

ពាណិជទាំង ២ នាក់ពោលតទៅទៀតថា: នៅក្នុងឧទ្យាននេះមានមហាសន្និបាតមួយ ដែលព្រះបរមគ្រូទ្រង់បានទេសនាអំពីគតិបណ្ឌិត, លទ្ធិផ្សេងៗ ធ្វើឲ្យចិត្តអ្នកដែលស្ដាប់មានសភាពជ្រះថ្លាពន់ពេក ទាល់តែមានមនុស្ស ៩០០ នាក់ បានឧបសម្បទាជាភិក្ខុដូចព្រះបរមគ្រូ ហើយនាំគ្នាផ្សាយក្បួនច្បាប់ធម៌វិន័យរបស់ព្រះអង្គ ហើយទ្រង់បានបញ្ចប់ព្រះឱវាទថា: "បាននាំឲ្យបំរើនបំណុលដែលត្រូវតែសង, បុណ្យនាំមនុស្សឲ្យចេញចាកផុតពីបំណុលដោយសងបំណុលជ្រះស្រឡះ កុំធ្វើបាប, ឲ្យប្រព្រឹត្តបុណ្យ, រក្សាចិត្តឲ្យផូរផង់ៈ នេះជាផ្លូវវិសេស" ។

ដល់ពាណិជនោះពោលចប់ហើយ, ព្រះនាងទ្រង់បានចែកទេយ្យទាន ទាំងមានព្រះឧស្សព៍ពេះពីសាជាឯរតនៈទៅទៀតទៅកាន់ពាណិជ ។ ព្រះនាងទ្រង់សួរទៅពួកពាណិជថា: "ចុះព្រះសាស្ដាទ្រង់យាងមកតាមផ្លូវណា, លោកតា? ។ ពួកពាណិជក្រាបទូលព្រះនាងថា: ព្រះអង្គទ្រង់ស្ថិតនៅក្នុងទីមួយចម្ងាយពីកំពែងព្រះរាជធានី ៦០ យោជន៍ ហើយទ្រង់រៀបយាងទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ ដែនមានផ្លូវមួយបែកទៅទីក្រុង

១ អ្នកដែលធ្វើតាមគ្នា គឺជានាមនៃព្រះសិទ្ធត្ថ ជាព្រះអង្គទ្រង់បានត្រាប់តាមផ្លូវធ្វើបញ្ញានៃព្រះពុទ្ធពីបុរាណ ។

សោណៈនឹងគិរីជាច្រើន ៗ គោទូលព្រះបង្គំទាំងអស់គ្នាបានធ្វើដំណើរមកពីទីនោះប្រាំបីកុស្សក្នុង ១ ថ្ងៃ បានមកដល់ទីក្រុងក្នុងរវាង ១ ខែ ” ។

ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់បានជ្រាបដំណឹងនេះ បានចាត់រាជអាមាត្យក្នុងព្រះបរមរាជវាំងដ៏ះសេះ, រាជបេសកជន ៩ នាក់នឹងអគ្គរាជទូតម្នាក់ៗ បានទទួលព្រះរាជឱង្ការនូវព្រះបន្ទូលស្ងួរសីហនាទទៅក្រាបទូលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធថាៈ អញចាស់ជរាទន់ទោរជាខ្លាំង ដោយសារអញមិនបានឃើញនូវព្រះរូបព្រះសាស្តាក្នុងរយៈវេលា ៧ ឆ្នាំ ហើយអញតែងចាត់ឲ្យស្វែងរកព្រះសម្ពុទ្ធគប់ទិវារាត្រីមិនដែលដាច់, ឲ្យកូនអញត្រឡប់មកគ្រងប្រជារាស្ត្រនៃព្រះរាជអាណាចក្រ ដែលបានសោកព្រួយថប់ចំពោះកូនអញ ព្រោះប្រជារាស្ត្រទាំងអស់ខ្វាបកូនអញមរណៈមុន មិនបានឃើញមុខកូនអញ ” ។ (មានត)

គុណនៃការស្នេហាជាតិ

ស្រឡាញ់អ្វីពុំប្រសើរស្មើនឹងស្រឡាញ់ជាតិ
ព្រោះជាគុណអាចរាតត្រដាងហួសសាធារណ៍ទៅ
ផ្សាយពេញផែនខែត្រខែនដល់ជាតិខ្មែរទោះល្ងង់ខ្លៅ
ដោយចិត្តជ្រៅប្រុងស្ទួយជួយយកគោយានចាកអាយ័ត ។

យូរ - អ៊ុន

សម្មាទិដ្ឋិកថា

ព្រះអាចារ្យ អាំ-សាម៉ុល វត្តមហាមន្ត្រី ភ្នំពេញ

ទេសនាដាក់វិទ្យុឃោសនសព្ទនៃប្រទេសកម្ពុជា កាលពីថ្ងៃ ១៤ រោចខែកត្តិកឆ្នាំកុរនព្វស័ក
ព. ស. ២៤៩០ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ១២ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៧

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស

ខ្ញុំព្រះករុណា សូមក្រាបថ្វាយបង្គំ ចំពោះព្រះអរហំសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រមទាំងព្រះសទ្ធម្មនឹងព្រះសង្ឃ ដោយសេចក្ដីគោរព ។

ពេលនេះ អាត្មាភាពត្រូវវេនសំដែងធម្មទេសនាផ្សាយតាមវិទ្យុសព្ទ អាត្មាភាពនឹងសំដែងអំពី សម្មាទិដ្ឋិ គឺអង្គទី១ ក្នុងអដ្ឋង្គិកមគ្គ ដើម្បីចែកជូនពុទ្ធសាសនិកជន ដូចតទៅនេះ :—

ទិដ្ឋិ ប្រែថា "សេចក្ដីយល់ឃើញ"; សម្មា ប្រែថា "ប្រពៃ, ត្រូវ" សម្មាទិដ្ឋិ ប្រែថា "សេចក្ដីយល់ឃើញត្រូវ, យល់ឃើញប្រពៃ" ។ សម្មាទិដ្ឋិនោះ បានខាងបញ្ញា ដែលជាសោភនចេតសិកដ៏ក្លា ហានតោងយកព្រះនិព្វានមកជាអារម្មណ៍ ដឹងច្បាស់ក្នុងអរិយសច្ច-ទាំង ៤ មានទុក្ខសច្ចជាដើម ហើយប្រតិបត្តិដកគាស់រំលើងបង់នូវអវិជ្ជានឹងតណ្ហាឲ្យអស់ទៅ ។ សម្មាទិដ្ឋិនេះជាគូសត្រូវ ឬជាទំនាស់នឹងមិច្ឆាទិដ្ឋិ ។ ឯមិច្ឆាទិដ្ឋិ ប្រែថា "សេចក្ដីយល់ឃើញខុស,

ពុំឃើញប្រពៃ" ។ ដែលពុំឃើញប្រពៃដូច្នេះតើមកអំពីអ្វី? គឺមកតែអំពីអវិជ្ជា ។ ឯសម្មាទិដ្ឋិ ដែលថាយល់ឃើញត្រូវនោះ ព្រោះមានវិជ្ជា ។

ចុះអវិជ្ជាជាឈ្មោះរបស់អ្វី? វិជ្ជាជាឈ្មោះរបស់អ្វី? ទោសនឹងអានិសង្សរបស់អវិជ្ជានឹងវិជ្ជានោះដូចម្ដេច?

អវិជ្ជាជាឈ្មោះរបស់សេចក្ដីមិនចេះដឹង, សេចក្ដីមិនចេះមិនដឹង ហៅថា សេចក្ដីល្ងង់, បើមិនចេះអក្សរនឹងលេខ ហៅថា ល្ងង់ក្នុងអក្សរនឹងលេខ, មិនចេះធ្វើការណា ហៅថា ល្ងង់ក្នុងការនោះ, បើមិនចេះគិត ហៅថា ល្ងង់ក្នុងការគិត, អ្នកណាមានសេចក្ដីល្ងង់ អ្នកនោះឈ្មោះថាមនុស្សឥតមានចំណេះវិជ្ជា, អ្នកណាឥតមានចំណេះវិជ្ជា អ្នកនោះឈ្មោះថាមនុស្សល្ងង់ៗ នោះបើនឹងធ្វើការអ្វី ការនោះច្រើនតែមិនកើត បើទុកជាកើតក៏ច្រើនតែមិនល្អ, បើនឹងនិយាយពាក្យណា ពាក្យនោះច្រើនមិនប្រាកដ, បើនឹងគិតហេតុណា ហេតុនោះមិនចេញមកសំដែងឲ្យប្រាកដ. ថាខុស ឬត្រូវបានទេ ។ មនុស្សល្ងង់ឧបមាដូចមនុស្សខ្វាក់ ធម្មតាមនុស្សខ្វាក់ក្រមែងនឹងដើរតាមផ្លូវឲ្យត្រង់នឹងរហ័សឆាប់បានឡើយ ព្រោះមានសេចក្ដីញញើតញញើមរញ្ញួកស្ទាក់ស្ទើរក្នុងចិត្តជានិច្ច ម្ល៉ោះហើយសេចក្ដីមិនប្រាកដក្នុងចិត្តនោះ ធ្វើដំណើរមិនឲ្យប្រាកដថាទៅមុខ ឬទៅខាង ច្រើនទិសទាសដូចគ្នានឹងមនុស្សល្ងង់ បើនឹងធ្វើ ឬនិយាយ ឬគិត ក៏ឥតមានប្រាកដក្នុងចិត្ត. សេចក្ដីមិនប្រាកដនេះឯង មិនអាចនឹងធ្វើប្រយោជន៍ដែលខ្លួនត្រូវការឲ្យសម្រេចបានឡើយ ។

មានពុទ្ធភាសិតមួយកន្ទែងសំដែងថា: មោហៈគឺសេចក្ដីល្ងង់ បើមានច្រើនក្នុងសន្ដានចិត្តអ្នកណាមួយហើយ អាចនឹងធ្វើអ្នកនោះមិនឲ្យស្គាល់សេចក្ដីអាក្រក់ល្អនឹងការខុសត្រូវបានឡើយ ។

មានសុភាសិតមួយបទទៀតសំដែងថា

វិជ្ជាវិសេសលើសទ្រព្យធន ចោរមិនអាចប្លន់ឆក់លួចបាន
វិជ្ជាគ្មានថ្លៃនឹងប្រមាណ ប្រើចេះតែបានគ្រប់វេលា ។

បណ្ដាទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលមានក្នុងលោកនេះ ទោះជារបស់ឥតវិញ្ញាណដូចយ៉ាងលុយកាក់ប្រាក់កាសកែវកងជាដើមក្ដី ទោះជារបស់មានវិញ្ញាណដូចយ៉ាងខ្ញុំកំដរប្រុសស្រីគោក្របីសេះដំរីជាដើមក្ដីវិជ្ជាចំណេះការចេះដឹងក្នុងអក្សរ ក្នុងលេខនព្វន្តគុណហារ ក្នុងភាសាជនជាតិតាងប្រទេសផ្សេងៗ ក្នុងការគូរពាក់សឆ្លាក់ក្បូរក្បាច់រចនា ចំណេះវិជ្ជាខាងហត្ថកម្មកសិកម្មវណិជ្ជកម្មជាដើមនេះឯង ប្រសើរវិសេសថ្លៃថ្លាជាងទ្រព្យសម្បត្តិគ្រប់មុខ ដែលជាទ្រព្យឥតវិញ្ញាណមានវិញ្ញាណនោះវិញ ព្រោះជាទ្រព្យសម្បត្តិទាំងនោះ មិនជារបស់មានខ្លឹមសារឋិតថេរយូរប៉ុន្មាន គង់មានវិនាសទៅដោយភ័យច្រើនប្រការ ដូចយ៉ាងភ័យអំពីចោរលួចប្លន់ឆក់ដណ្ដើម, ភ័យអំពីភ្លើងឆេះផ្ទះសម្បែង, ភ័យអំពីទឹកលិច, ឬវិនាសទៅដោយល្បែងបៀរប៉ោជាដើម ។ ឯចំណេះវិជ្ជានេះ ផុតស្រឡះអំពីភ័យទាំងឡាយមានចោរភ័យជាដើមនោះ គឺថាភ័យទាំងឡាយមានចោរភ័យ

ជាដើមនោះមិនអាចនឹងបៀតបៀនចំណេះវិជ្ជា ដោយការលួចប្លន់ឆក់ដណ្ដើម ក៏ហែងគម្រាមម្ចាស់ចំណេះវិជ្ជានោះបានឡើយ ដោយហេតុនេះហើយបានជាពោលថា ចំណេះវិជ្ជានោះវិសេសថ្លៃថ្លាជាងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ។

ម្យ៉ាងទៀត ចំណេះវិជ្ជានេះនឹងកាត់ថ្លៃថាមានដំឡៃប៉ុណ្ណេះប៉ុណ្ណោះមិនទាំងបានផង, ព្រោះថាជនណាមួយជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិធនធានច្រើន តែជាអ្នកខ្ជិលច្រអូសក្នុងការរៀនសូត្រ ជននោះចង់បានចំណេះវិជ្ជាហើយយកប្រាក់កាសមានចំនួនច្រើនពាន់ច្រើនហ្មឺន ទៅដូរប្ដូរទិញចំណេះវិជ្ជានោះអំពីអ្នកណាមួយ ហើយបង្ខំនឹងធ្វើចំណេះវិជ្ជានោះឲ្យវាតែចូលទៅក្នុងមាត់ឬក្នុងពោះ ដោយមិនបាច់រៀនសូត្រនោះមិនបានឡើយ កុំថាតែគ្រប់អ្នកមានចំណេះវិជ្ជានោះ នៅជាបុថុជ្ជនដូចយ៉ាងយើងរាល់រូបឡើយ សូម្បីតែព្រះលោកនាថជាម្ចាស់ ដែលព្រះអង្គជាឯកអគ្គបុគ្គលជាឧត្តមជន ជាអង្គអរហន្តយ៉ាងថ្លៃថ្លា វិសេសទាំងអម្បាលហ្នឹង ក៏ព្រះអង្គមិនអាចនឹងចាប់ទាញចំណេះវិជ្ជាជាលោកិយឬលោកុត្តរៈ ប្រែកបញ្ចូលឲ្យចូលទៅក្នុងមាត់ឬក្នុងពោះនៃមនុស្សខ្ជិលនោះបានទេ កុំថាដល់ទៅចំណេះវិជ្ជាដែលធំៗ ដែលថ្លៃថ្លានោះឡើយ សូម្បីតែកំទេចកំទីចំណេះវិជ្ជា ដែលជារបស់ទន់ទាបថោកថយ នោះនឹងយកប្រាក់ចំនួនពាន់ហ្មឺនទៅទិញក៏ពុំបាន តែខ្ជិលរៀនហើយកុំសង្ឃឹម មុខជាខានបានវិជ្ជា ។

ដោយហេតុនេះហើយបានជាថាចំណេះវិជ្ជាកាត់ថ្លៃមិនបាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ទ្រព្យសម្បត្តិទាំងពួងប្រើចេះតែអស់ទៅៗ តិចទៅៗ, បើមិនរកថែមទៀត បានតែខាងចាយម្យ៉ាងនោះ គង់មុខជាខានប្រើប្រាស់ ។ ឯចំណេះវិជ្ជាវិញមិនដូច្នោះទេ ប្រើច្រើនទៅក៏រឹងរឹតតែចំរើនឡើងៗ មិនចេះថយ មិនចេះស្រុត មិនចេះអស់, ដូចអ្នកចេះចំណេះវិជ្ជាខាងច្បាប់ទម្លាប់, អ្នកនោះ បើបានទៅសំដែងប្រាប់ឬពន្យល់អ្នកណា ឬទៅបង្រៀនគេហើយ ច្បាប់ទម្លាប់នោះ ក៏រឹងរឹតតែចាំស្ទាត់ប្រាកដឡើង រឹងរឹតតែបែកព្រោងព្រាតឡើង; ឬក៏ដូចជាអ្នកចេះអក្សរកាព្យឃ្លោង, អ្នកនោះបើបានសំដែងប្រាប់ពន្យល់ ឬតែងញឹកញយហើយ អក្សរនឹងកាព្យឃ្លោងនោះ ក៏រឹងរឹតតែស្ទាត់ជំនាញសរសេររហ័សរហួន ឯកាព្យឃ្លោងកាន់តែពីរោះឡើងៗ បែកឡើងៗ លែងចាំបាច់នឹកនា គ្រាន់តែថាបានៗ ។ ដោយហេតុនេះហើយបានជាថា ចំណេះវិជ្ជាប្រើមិនចេះអស់ទេ ចេះតែចំរើនទៅខាងមុខជានិច្ច ។

មិនតែប៉ុណ្ណោះ ចំណេះវិជ្ជាអាចផ្តល់ប្រយោជន៍ឲ្យគ្រប់ពេលវេលា ដោយហេតុនេះហើយ បានជាថាចំណេះវិជ្ជានេះជាមិត្តទីមួយ របស់មនុស្សប្រុសស្រី ។ មួយវិញទៀត ចំណេះវិជ្ជាអាចនឹងធ្វើអ្នកទ្រទ្រង់ឲ្យគេកោតខ្លាចគោរពប្រណិប័តន៍ គឺថាជនណាមួយដែលមានពូជពង្សថោកទាប ឬមានរូបកិលវិការៈយ៉ាងណាក៏ដោយ បើមានចំណេះវិជ្ជា

ចេះជ្រៅជ្រះក្បោះក្បាយហើយ ជននោះបើទៅកន្លែងណាមួយចំណេះវិជ្ជានេះ ក៏ហាក់ដូចជាទៅទាញមនុស្សប្រុសស្រីឲ្យក្រោកចាកទីកន្លែងឡើង គោរពប្រណិប័តន៍កោតក្រែងចំពោះជននោះឯង ។

ម្យ៉ាងទៀតចំណេះវិជ្ជានេះ អាចនឹងធ្វើមនុស្សម្នាក់ឲ្យមានដំឡៃស្មើនឹងមនុស្សមួយពាន់នាក់មួយម៉ឺននាក់ ឬច្រើនជាងនេះទៅទៀត សេចក្តីនេះយ៉ាងណា? ជាដូចជាអ្នកណាមួយ ដែលគេចេះចំណេះផ្លូវលោកផ្លូវធម៌សព្វគ្រប់គ្មានចន្លោះ ព្រមទាំងចំណេះវិជ្ជាសម្រាប់ស្រុកប្រទេសរបស់ខ្លួន នឹងចំណេះវិជ្ជាសម្រាប់តាំងប្រទេសផ្សេងៗ ហើយអ្នកនោះក៏បានទទួលនូវឥស្សរភាពជាធំ បើប្រសិនជាមានកំហុសអ្វីគួរដល់បព្វាជនីយ-កម្មក្តី គួរផ្តាច់បង់ជីវិតក្តី, មនុស្សប្រុសស្រីទាំងឡាយ ទាំងពាន់ម៉ឺននាក់គួរប្រថុយជីវិតប្តូរជំនួសមនុស្សម្នាក់នេះដែរ នេះដោយហេតុអ្វី? គឺដោយហេតុតែចំណេះវិជ្ជានេះហើយ ដែលធ្វើមនុស្សម្នាក់ឲ្យមានដំឡៃ ប្រ-ហែលនឹងមនុស្សទាំងពាន់ទាំងម៉ឺននាក់នេះឯង គួរឲ្យអស្ចារ្យណាស់ហ្ន៎! ចំណេះវិជ្ជានេះមានគុណប្រយោជន៍ច្រើនប្រការណាស់ ដោយហេតុនេះហើយ គួរតែសាធុជនប្រុសស្រីក្មេងចាស់គ្រហស្ថបព្វជិត ខំស្វះស្វែងរករៀនចំណេះវិជ្ជាផ្លូវលោកផ្លូវធម៌ ឲ្យបានចេះដឹងគ្រប់ៗ គ្នាឡើង កុំគប្បីធ្វេសប្រហែសឡើយ ។

ម្យ៉ាងទៀតអ្នកដែលមានកូន ត្រូវរំឭកដាស់តឿនកូនឲ្យរៀនចំណេះវិជ្ជាឲ្យបានចេះដឹងឡើង ព្រោះកូនដែលគ្មានចំណេះវិជ្ជា ជាមនុស្ស

ល្អមិនប្រព្រឹត្តតាមច្បាប់ នឹងមានប្រយោជន៍អ្វីដោយសារកូនដូច្នោះ ប្រៀបឧបមាដូចភ្នែកខ្វាក់ នឹងមានប្រយោជន៍អ្វីដោយភ្នែកខ្វាក់នោះ មានតែសេចក្ដីអផ្សុកព្រួយចិត្តតែម្យ៉ាង ។

កូនមាន ៣ គឺកូនដែលមិនទាន់កើត ១, កូនដែលកើតហើយស្លាប់បាត់ទៅវិញ ១, កូនដែលកើតហើយនៅរស់ តែជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅ ១, បណ្ដាកូនទាំង ៣ នេះ គួរយកកូន ២ ខាងដើម ព្រោះថាបើមានទុក្ខព្រួយក៏មានតែមួយលើកក៏បាត់ទៅ, ឯកូនមួយទីបំផុតនោះមិនគួរយកឡើយ ព្រោះកូននោះនឹងនាំបណ្ដាលឲ្យមានសេចក្ដីទុក្ខព្រួយជានិច្ច ។

ក្នុងគម្ពីរលោកនីតិបករណៈសំដែងថា ៖

មានកូនមិនឲ្យកូនសូត្ររៀន ចំណេះរបៀនការនានា
មាតាលោកថាជាវេរ បិតាទុកជាសត្រូវធំ ។
កូនពេញរូបពាលពត់មិនឡើង ហៅថាមិនថ្កើងក្នុងជំនុំ
ប្រៀបដូចកុកក្រោងចូលទ្រនំ កណ្ដាលជំនុំនៃរាជហង្ស ។

ដែលនាំសុភាសិតខ្លះមកទុកក្នុងទីនេះ ដើម្បីឲ្យឃើញថា សេចក្ដីល្ងង់នេះ បើកើតមានដល់អ្នកណាហើយ នឹងត្រឡប់ទៅជាទោស ធ្វើអ្នកនោះឲ្យបានដល់នូវសេចក្ដីមិនចំរើន នឹងទន់ទាបថយថោក តាំងពីជាតិនេះដរាបដល់ជាតិខាងមុខ ។ ឯទោសនៃសេចក្ដីល្ងង់ដែលនឹងឃើញក្នុងជាតិនេះ ដូច្នេះ :—

១ – បើល្ងង់ក្នុងវិធីអក្សរ គឺមិនចេះសរសេរ មិនចេះមើល ទីងនាំឲ្យខាតបង់នូវប្រយោជន៍ដូច្នេះ គឺមិនអាចមើលសាស្ត្រា ឬសៀវភៅដែលមានច្បាប់ប្រដៅនាំឲ្យកើតគំនិតប្រាជ្ញា ឬមិនអាចសរសេរសំបុត្រកត់ហេតុណាមួយ ដែលខ្លួនត្រូវការផ្ញើទៅញាតិមិត្តបាន ។

២ – អ្នកដែលមិនមានចំណេះវិជ្ជាអ្វី បើនៅអាស្រ័យជ្រកកោនក្នុងសំណាក់អ្នកធំហើយ ចេះគោរពប្រណិប័តន៍យ៉ាងណាក៏ដោយ អ្នកធំនោះក៏មិនអាចលើកតំកើងអ្នកនោះ ឲ្យមានគេ្គរឈ្មោះយសស័ក្តិបានឡើយ ព្រោះលោកយល់ថាជាមនុស្សល្ងង់ បើគ្រាន់បើណាស់ បានត្រឹមតែសេចក្តីសុខជាន់ទាបប៉ុណ្ណោះ តែក៏គង់មិនរួចអំពីទីជាអ្នកបំរើគេដែរ ។

៣ – មនុស្សល្ងង់នោះ បើមានយសស័ក្តិ ដោយអំណាចព្រេងសំណាងជួយឧបត្ថម្ភ បើនិយាយការអ្វីទៅរកគេ គេពុំសូវជឿតាមពុំកោតខ្លាច ព្រោះគេដឹងថា ខ្លួនជាមនុស្សល្ងង់ ។

៤ – មនុស្សល្ងង់ ជាមនុស្សខ្វះមិត្តសំឡាញ់ ព្រោះគេមិនសូវត្រូវការយកខ្លួនធ្វើជាមិត្តសំឡាញ់ឡើយ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះគេដឹងថាខ្លួនជាមនុស្សល្ងង់ បើនឹងពឹងរកយកទៅធ្វើការអ្វី ឬជួយពិគ្រោះការអ្វីក៏មិនកើតទាំងអស់ បើខ្ញុំណាជាមានមិត្តសំឡាញ់ ក៏ច្រើនតែបានមិត្តសំឡាញ់ដែលជាមនុស្សល្ងង់ដូចគ្នា ។

៥ – មនុស្សល្ងង់បើជាអ្នករកស៊ី ក៏មិនអាចនឹងធ្វើសម្បត្តិឲ្យចំរើនដូចអ្នកដែលចេះដឹងបានឡើយ ព្រោះខ្លួនមិនស្គាល់កាលគួរនឹងកាលមិនគួរ ។

៦ – មនុស្សល្ងង់មិនដែលបានសេចក្ដីសរសើរ អំពីសំណាក់អ្នកប្រាជ្ញណាមួយដល់ម្ដងឡើយ បើបានសរសើរខ្លះតែអំពីសំណាក់នៃមនុស្សល្ងង់ជាងខ្លួន ៗ ពោលនៃសេចក្ដីល្ងង់សន្ធើបខ្លីតែប៉ុណ្ណោះ ៗ

អានិសង្សនៃការចេះដឹង ដែលឃើញច្បាស់ក្នុងជាតិនេះ ដូច្នេះ :–

១ – បើចេះវិធីលេខឬអក្សរ គឺចេះសរសេរឬមើល នឹងនាំឲ្យមានប្រយោជន៍អាចមើលសាស្ត្រាឬសៀវភៅ ដែលជាច្បាប់ប្រដៅ នាំឲ្យកើតគំនិតប្រាជ្ញា ឬអាចសរសេរសំបុត្រកត់ហេតុណានីមួយ ដែលខ្លួនត្រូវការផ្ញើទៅញាតិមិត្របាន ៗ

២ – អ្នកដែលមានចំណេះវិជ្ជា បើនៅធ្វើការក្នុងសំណាក់អ្នកធំដោយយកចិត្តទុកដាក់ អ្នកធំនោះលោកនឹងស្រឡាញ់រាប់អាន ហើយអាចទំនុកបំរុងឲ្យមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះ យសស័ក្តិចំរើនថ្កើនឡើងបាន ព្រោះលោកយល់ថាខ្លួនមានចំណេះវិជ្ជា ៗ

៣ – អ្នកមានចំណេះវិជ្ជា បើជាអ្នកមានយសស័ក្តិ ក៏មានសេចក្តីចំរើនរុងរឿងក្នុងទីប្រជុំ បើនិយាយការអ្វីៗ គេក៏ជឿស្តាប់តាម ព្រោះគេយល់ថាជាអ្នកចេះ ៗ

៤ – អ្នកចេះ ជាមនុស្សសម្បូណ៌ទៅដោយមិត្រសំឡាញ់ ព្រោះថាអ្នកឯទៀតគេច្រើនត្រូវការយកអ្នកមានចំណេះវិជ្ជានោះ ធ្វើជាទីពឹងក្នុងពេលដែលមានកិច្ចធុរៈអ្វីៗ បាន ៗ

៥ – អ្នកចេះ បើតាំងខ្លួនជាអ្នករកស៊ីតាមធម្មតាវិញ ក៏មានសេចក្ដីចំរើនក្នុងការរកស៊ីនោះ ព្រោះជាអ្នកមានគំនិតចេះគិតស្គាល់ទំនងនៃការរកស៊ី មានស្គាល់ការគួរនិងមិនគួរជាដើម ។

៦ – អ្នកមានចំណេះវិជ្ជា រមែងបាននូវសេចក្ដីសរសើរ អំពីសំណាក់អ្នកប្រាជ្ញជាច្រើនៗ ។

ហេតុដូច្នេះ អស់លោកទាំងឡាយគួរខ្មែរ គួរស្អប់សេចក្ដីល្ងង់ កុំបណ្ដោយចិត្តឲ្យសេចក្ដីល្ងង់ចូលមកលុកលុយបានឡើយ គួរតាំងសេចក្ដីព្យាយាម ប្រឹងប្រែងស្វះស្វែងរករៀនចំណេះវិជ្ជា មកទុកដាក់ក្នុងខ្លួន ដើម្បីនឹងបំបាត់បង់នូវសេចក្ដីល្ងង់ចេញបន្តិចម្ដងៗ ជាលំដាប់តទៅ ។

វិជ្ជាជាឈ្មោះរបស់សេចក្ដីចេះដឹង បើអ្នកណាមានចំណេះវិជ្ជាហើយ អ្នកនោះរមែងបាននូវអានិសង្សដូចពណ៌នាមកនេះ ។ ហេតុដូច្នេះ បួរពួកយុវជន យុវនារីទាំងឡាយ ខំរករៀនចំណេះវិជ្ជា ឲ្យបានចេះដឹងមាំមួនដើម្បីនឹងជួយជ្រោមជ្រែងជាតិ សាសនា មហាក្សត្រ របស់យើងឲ្យបានចំរើនរុងរឿង ឲ្យបានដើរទាន់សម័យនឹងគេឡើង ។

អាត្មាភាពសំដែងអរិយមគ្គទី ១ គឺសម្មាទិដ្ឋិ ចប់ដោយសង្ខេបតែប៉ុណ្ណេះ ។

រឿងមនុស្សថ្ម

លោកផេង-ជឿរ សាស្ត្រាចារ្យ នៅសាលាគរុវិជ្ជា ភ្នំពេញ

ប្រែពីសៀវភៅ «កុង អេ ឡេហ្សង់ ឌុយប៉េអ៊ី រូម៉ាំងត្រាឌីប៉ាអេ អាដាប្តេ ប៉ា ប.នរទីន»

កន្លងកាលដ៏កន្លងទៅយូរអង្វែងហើយ. ព្រះរាជាមួយព្រះអង្គ មានមហេសីពីរព្រះអង្គនៅក្មេង ៗ ទ្រទ្រង់នូវព្រះរូបឆោមឆាយាស្អាតល្អដូចគ្នា តែមិនមានព្រះរាជបុត្រ ។

ថ្ងៃមួយ មានព្នងខ្មៅម្នាក់ចូលមកក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះរាជា ហើយទូលថា: "បពិត្រព្រះមហារាជដ៏ទ្រង់យស! ទូលព្រះបង្គំបានដឹងថាព្រះអគ្គមហេសីគ្មានព្រះរាជបុត្រ បើដូច្នេះ សូមឲ្យព្រះនាងសោយទឹកស្មៅនេះ នោះព្រះនាងនឹងមានព្រះរាជបុត្រជាប្រាកដ" ។ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រទានសេះមួយយ៉ាងល្អ នឹងសំពត់អាវដ៏មានតម្លៃដល់ព្នងនោះ ហើយទ្រង់ប្រទានថ្នាំនោះឲ្យទៅព្រះមហេសី ។ ព្រះនាងទ្រង់មានព្រះសុរនីយ៍ហៅនាយពិសេសស្ត្រីម្នាក់មក ហើយប្រគល់ស្មៅនោះឲ្យយកទៅស្ងោយកទឹកថ្វាយទ្រង់ តែមិនបានប្រាប់រឿងហេតុនៃថ្នាំនោះទេ ។ នាងពិសេសក៏ធ្វើតាមព្រះរាជបញ្ជា ហើយមុននឹងយកទឹកឱសថមកថ្វាយព្រះនាង ស្រីបំរើក្រេបមើលបន្តិច ។ លុះកាលកន្លងទៅ ព្រះអគ្គមហេសីនឹងនាងពិសេសប្រសូតបានកូនប្រុសមួយម្នាក់ល្អៗដូចគ្នា មួយឈ្មោះទាជិន មួយឈ្មោះ អារិន ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះរាជាទ្រង់យាងចេញទៅធ្វើសឹកសង្គ្រាម ប្រទានសិទ្ធិឲ្យព្រះរាជបុត្រជាអ្នកគ្រប់គ្រងស្នងព្រះអង្គ ប្រគល់កូនសោមួយបង្កោមធំឲ្យផង ហើយទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា: "ម្នាលកូនសំឡាញ់ឪពុក! កូនសោទាំងប៉ុន្មាននេះអាចចាក់បើកបន្ទប់បានទាំងអស់ ហើយកូនអាចចូលបានគ្រប់ ៗ ប៉ុន្តែ បន្ទប់មួយដែលចាក់បើកបានដោយកូនសោមាស កូនកុំចូលក្នុងបន្ទប់នោះឲ្យសោះ ព្រោះបើកូនឯងចូលក្នុងបន្ទប់នោះ សេចក្តីទុក្ខនឹងមានដល់ខ្លួន" ។

ខាងក្រោយការធ្វើដំណើរចេញទៅនៃព្រះរាជា ព្រះរាជកុមារយាងទតគ្រប់បន្ទប់ផ្សេងៗ ទាំងអស់ ទ្រង់ប្រទះសុទ្ធតែគំនរត្បូងពេជ្រយ៉ាងធេតៗ ប៉ុន្តែសម្បត្តិទាំងនេះ ទ្រង់គ្មានត្រូវការសោះ ។ ទ្រង់ឈរឈប់នៅមុខបន្ទប់កូនសោមាស ហើយនឹកដល់ព្រះរាជឱង្ការនៃព្រះវរបិតា ។ អខន្តីធម៌បេះតែទន្ទ្រានលុកលុយក្នុងចិត្តព្រះរាជកុមារៗ ក៏ចូលក្នុងបន្ទប់ដែលហាមនោះ, ក្នុងបន្ទប់នោះមានវ៉ែនតាកែវចរណៃមួយ ។ កាលណាព្រះរាជកុមារទតក្នុងវ៉ែនតា ទ្រង់បានឃើញប្រាសាទមួយជាវិការនៃមាសភ្លឺចិញ្ចាចចិញ្ចែងជាងពន្លឺថ្ងៃ ។ ក្នុងប្រាសាទនោះ មានព្រះរាជធីតាមួយព្រះអង្គព្រះនាម "កល្យាណី" ល្អដូចស្រីទេពអប្សរ ។

ព្រះរាជកុមារទ្រង់ទតសំឡឹងក្នុងវ៉ែនតាអស់អំឡុងជាយ៉ាងយូរ ទើបដាក់វ៉ែនតាចុះត្រង់កន្លែងដើម ហើយយាងចេញចាកបន្ទប់កូនសោមាស ដោយមានព្រះភក្ត្រពោរពេញដោយព្រះជលនេត្រ ។

ព្រះរាជាមានជ័យកាលណា ទ្រង់ស្តេចត្រឡប់មកវិញពុំហានបង្អង់, ប៉ុន្តែលុះស្តេចមកដល់ ព្រះអង្គមិនឃើញព្រះរាជបុត្រសំឡាញ់ចេញមកទទួលព្រះអង្គដោយសេចក្តីរីករាយ ឃើញតែព្រះវររាជជាយាតែម្នាក់ឯងចេញមកទទួល ។ ព្រះអគ្គមហេសីក្រាបបង្គំទូលថា: ព្រះរាជកុមារទ្រង់ប្រឈួន ។ ព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបក្នុងព្រះហ្ឫទ័យមួយរំពេចនូវហេតុនៃការប្រឈួននោះ ទើបទ្រង់ឲ្យគេហៅអស់គ្រូពេទ្យយ៉ាងជំនាញមក, ប៉ុន្តែគ្រូពេទ្យទាំងនោះក្រាបបង្គំទូលថា: ព្រះរាជកុមារលុះតែបានព្រះនាងកំឡាលីណា មកធ្វើជាព្រះអគ្គទេពី ទើបជាសះស្បើយ ។ ព្រះចៅទ្រង់បញ្ជូនទូតបន្តកន្ទុយគ្នា ដើម្បីយកដំណឹងអំពីសំណាក់នាងកំឡាលី-ណា ប៉ុន្តែជាកិច្ចឥតអំពើ ព្រោះព្រះវររាជបិតានៃព្រះនាងមិនចង់ឲ្យព្រះនាងមានព្រះស្វាមី ។

លុះបានដំណឹងអនិដ្ឋារម្មណ៍ដូច្នេះ ព្រះរាជកុមារសម្រេចក្នុងព្រះហ្ឫទ័យថា នឹងស្តេចទៅដណ្តឹងព្រះនាងដោយព្រះអង្គឯង ។ រួចទ្រង់បានមានបន្ទូលប្រាប់ការិនជាសំឡាញ់ នូវរឿងហេតុខាងលើនេះ ដែលជាការបណ្តាលឲ្យទ្រង់មានទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ ។ ថ្ងៃមួយជនទាំងពីរនាក់ ក៏ធ្វើដំណើរចេញទៅ ទោះបីព្រះរាជបិតា-មាតាឃាត់យ៉ាងណាក៏មិនស្តាប់ ។ ជនទាំងពីរត្រេចរង្គាត់លេចកាលចូលព្រៃ លេចព្រៃចូលកាល អស់អំឡុងថ្ងៃនឹងខែដ៏យូរ ទើបបានដល់ខ្ទមយាយចាស់ម្នាក់ ឈ្មោះ គីរ៉ាត ។

ព្រះអង្គម្ចាស់គោះទ្វារ, យាយចាស់ចេញមក ហើយសួរសាកសួរដំណើរ ដើមទងសព្វគ្រប់ប្រការ, ព្រះអង្គម្ចាស់ទ្រង់សុំខ្ទមគាត់សំណាក់មួយយប់ ទំរាំដល់ព្រឹកហើយឲ្យគាត់ប្រាប់ផ្លូវ ដែលទៅកាន់ព្រះរាជរដ្ឋាព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រីព្រះនាមកីឡាលីណាផង ។

យាយចាស់ឃើញកុមារទាំងពីរក៏មានចិត្តមេត្តាករុណា ហើយនិយាយថា: នែចៅ! យាយឲ្យចៅឯងចូលសំណាក់នៅនេះបានក្នុងមួយយប់ ប៉ុន្តែយាយខ្លាចក្រែងកាលណាកូនយាយមក វាធ្វើចៅឯងឲ្យក្លាយទៅជាដុំថ្មកកក ។ បើដូច្នេះចូរចៅទៅឯផ្ទះប្អូនស្រីរបស់យាយវិញល្អជាជាង ព្រោះគាត់ប្រហែលនឹងអាចធ្វើនូវបដិសណ្ឋារៈដល់ចៅបានហើយអាចបង្ហាញផ្លូវឲ្យទៀតផង ។

ព្រះរាជកុមារធ្វើដំណើរទៅទៀត បានដល់ផ្ទះយាយម្នាក់ឈ្មោះគោធរាត ប៉ុន្តែទ្រង់មិនអាចឈប់នៅទីនោះបានយូរ រួចស្តេចទៅដល់ខ្ទមយាយ ហិមរាត ។ ព្រះរាជកុមារគោះទ្វារហៅ, ស្រីម្នាក់រាងស្តើងរូបស្អាតបាតបើកទ្វារចេញមក លុះឃើញព្រះរាជកុមារ ក៏មានវាចាថា: "បពិត្រព្រះអង្គម្ចាស់ហាវហាន! ទូលព្រះបង្គំដឹងជាមុនថា ទ្រង់ត្រូវការទៅដណ្តឹងព្រះនាងកីឡាលីណា ប៉ុន្តែលុះតែទ្រង់ប្រស្រ័យជាមួយនឹងកូនទូលព្រះបង្គំ ទើបអាចស្តេចទៅដល់នគរព្រះនាងបាន ។ បើដូច្នេះ សូមទ្រង់សំណាក់ក្នុងទីនេះជាមួយនឹងសំឡាញ់របស់ទ្រង់សិន ។ ប៉ុន្តែត្រូវ

ទូលព្រះបង្គំយកទ្រង់ព្រមទាំងសំឡាញ់លាក់ឲ្យល្អត្រឹមត្រូវ បើពុំដូច្នោះទេ កាលណាកូនទូលព្រះបង្គំមកដល់ ហើយដឹងថាមានមនុស្សលោកនៅកន្លែងនេះ នោះពួកនឹងសំឡាប់ចោលជាអសារបង់ ។

ខណៈនោះ យាយហិមពាន្ត ទះដៃបីដង ស្រាប់តែសកុណាមាសក្អែកត្បូងមរកតដំបពុះត្បូងពេជ្រហើរលោតចុះមក យកស្លាបទាំងសងខាងគ្របក្រោបកុមារទាំងពីរ ហើយហើរស្ទុះលោតឡើងទៅលើទ្រនំវិញ ។

គ្រាន់តែកិច្ចការនេះរួចសព្វគ្រប់ហើយ គេឮស្នូរសន្ធឹកខ្យល់ត្រជាក់បក់មកមានទាំងក្លិនពិដោរផ្កាកូឡាប និងគិណ្ណជាតិផ្សេងៗ ដោយមកផងរួចទ្វារខ្ទមក៏របើកឯង គេឃើញមនុស្សកំឡោះម្នាក់រូបស្អាតដើរចូលមកសក់វែងក្រហម ស្លាបប្រាក់ ដៃកាន់ស្មៅនឹងផ្កាបុប្ផជាតិគ្រប់មុខ ។ ចូលមកដល់ស្ទើរតែមិនទាន់ពារស្រែកសួរថា: ម៉ែ! នៅទីនេះធុំក្លិនមនុស្សលោកម៉េះ? ។

– កូនសំឡាញ់! ឯងធុំក្លិនមនុស្ស តើមនុស្សមកធ្វើអ្វីនៅទីនេះ ។

ព្រះពាយនៅស្ងៀមវិញ ចាប់បរិភោគអាហារ ។ ខាងក្រោយដែលបានផឹកទឹកដោះពពែមួយកែវនឹងមេយំមួយចាន លោកនិយាយរឿងកំសាន្តលេងដោយសប្បាយតាមធម្មតា ជាមួយនឹងម្ដាយលោក ។

ម្ដាយឃើញឱកាសស្រួលហើយ សួរថា: ម្នាលកូន! ចូរឯងប្រាប់ម្ដាយតើព្រះរាជវង្សរបស់ព្រះនាង កីឡាលីណា នៅឯណា? ហើយម្យ៉ាងទៀតតើត្រូវធ្វើដូចម្ដេច ដើម្បីយកនាងធ្វើជាមហេសីបាន? ។

ព្រះពាយឆ្លើយថា: ឱលោកម្ដាយ! សំនួរនេះមិនល្អឡើយ ប្រាប់ទេ, ប៉ុន្តែណាហ៍យ ដើម្បីបំពេញទឹកចិត្តលោកម្ដាយ ខ្ញុំសូមជំរាបបន្តិចទៅចុះ ... ។

"ព្រះរាជរដ្ឋនៃព្រះរាជធីតា ព្រះនាម "កីឡាលីណា" នៅឆ្ងាយអនេកអនន្តពេក បើទៅដោយការធ្វើដំណើរតាមផ្លូវធម្មតា គេត្រូវដើរអស់រាប់ពាន់ឆ្នាំទើបបានដល់ ។ ប៉ុន្តែគេអាចទៅតែមួយប៉ប្រិចភ្នែកឲ្យបានដល់ ដោយកាត់តាមព្រៃកាឡូវេន ដែលនៅក្នុងទីនោះ មានជ្រោះទឹកលោហជាតិហូរបាញ់ចេញស្ទុះកៃដុំថ្មនឹងអណ្ដាតភ្លើងទៅដល់កណ្ដាលអាកាស ជ្រោះនោះគេត្រូវជិះលើដើមឈើមួយកំណាត់ ជារបស់ព្រាយទាំងឡាយដែលតែងឆ្លងជ្រោះនោះ ... ។

"ប៉ុន្តែ បើជនណាបានឮខ្ញុំនិយាយ ហើយនាំយកទៅប្រាប់អ្នកដទៃ, ជើងនៃជននោះនឹងត្រូវក្លាយជាថ្មរហូតដល់ជង្គង់ ... ។

"កាលណាបានទៅដល់ព្រះរាជរដ្ឋព្រះនាងហើយ អ្នកហ្នឹងបានត្រូវយកកំណាត់ឈើនោះ ធ្វើឲ្យក្លាយជាប្រើសមាស ហើយចូលពួនខាងក្នុង ដើម្បីឲ្យងាយបានទៅដល់ព្រះរាជដំណាក់នៃព្រះនាង នឹងលួចព្រះនាងមក ... ។

"ប៉ុន្តែ បើជនណាបានឮខ្ញុំនិយាយ ហើយយកទៅប្រាប់អ្នកដទៃ, ដងខ្លួននៃជននោះនឹងត្រូវក្លាយជាថ្មត្រឹមចង្កេះ ... ។

« កាលណាអ្នកហារហ៊ានបានសេពសម្ភពនឹងព្រះនាងហើយ យាយគីរ៉តឈឺចិត្ត នឹងបញ្ជូនឈ្មួញម្នាក់ឲ្យទៅលក់អាវទ្រនាប់ សរសៃយ៉ាងផ្ការផ្កាងសរសៃពីងពាង ។ ព្រះនាងក៏ឡាលណា នឹងទិញអាវទ្រនាប់នោះ, ហើយបើមុននឹងពាក់ ព្រះនាងមិនបានយកអាវនោះទៅជ្រលក់ក្នុងទឹកក្អែកសត្វលលកសិនទេ, នោះនឹងសុគតមួយរំពេច ក្នុងពេលដែលព្រះនាងគ្រាន់តែលើកអាវឡើងនឹងទ្រង់ . . . ។

« អ្នកណាដឹងរឿងនេះ ហើយយកទៅប្រាប់អ្នកដទៃ, ខ្លួននៃអ្នកនោះនឹងក្លាយជាថ្មតាំងពីជើងរហូតដល់ក្បាល » ។

ក្នុងរយៈពេលដែលព្រះពាយនិយាយរឿងនេះ ព្រះរាជកុមារទ្រង់ផ្ទំលក់ ប៉ុន្តែសំឡាញ់របស់ទ្រង់ដែលមិនដេក បានឮរឿងសព្វគ្រប់គ្មានសល់ ។

ភ្លឺឡើង ព្រះពាយចេញផុតទៅ ។ ទាជិនជាព្រះរាជបុត្រស្នួរម្ដាយព្រះពាយថា: តើយាយនឹងអាចប្រាប់ដំណឹងអ្វីខ្លះដែរឬ? ។ យាយហិមរ៉ត ខ្លាចក្រែងក្លាយខ្លួនទៅជាថ្ម ក៏ក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជកុមារវិញថា: ខ្ញុំគ្មានបានអ្វីថ្វាយជាដំណឹងឡើយ ។

ខណៈនោះ កុមារទាំងពីរបានធ្វើដំណើរតទៅទៀតអស់កាលដ៏យូរ ៗ នៅពេលព្រះអាទិត្យជិតនឹងអស្ដង្គត មាណពទាំងពីរបានឮសំរែកដ៏ខ្លាំងគឺជាសូរគេស្ដាប់អ្វីមិនឮ ហើយបានឃើញជ្រោះទឹកលោហធាតុមួយ

យ៉ាងធំ ឆេះចេញអណ្តាតភ្លើងដែលផុះដុំច្រទៅលើរហូតដល់អាកាស ។ ព្រះរាជកុមារឃើញហេតុដ៏ប្លែកអស្ចារ្យដូច្នោះ មានព្រះហឫទ័យភិតភ័យមហិមា ។ ប៉ុន្តែ អារិនជាកូនមេទាយពិសេសក្រាបបង្គំទូលថា: សូមទ្រង់កុំព្រួយព្រះរាជហឫទ័យអ្វីឡើយសោះ សូមស្តេចយាងចូលក្នុងព្រៃនេះជាមួយនឹងទូលព្រះបង្គំ ហើយទ្រង់មិនធ្វើអ្វី ធ្វើតាមតែសេចក្តីបង្គាប់របស់ទូលព្រះបង្គំ ។

លុះដល់កណ្តាលកាឡូរ៉ែន អារិនបានឃើញដើមឈើមួយកំណាត់ផ្តេកដោលនៅនោះ ។ មាណពទាំងពីរនាក់នាំគ្នាជិះលើកំណាត់ឈើ ហើយគោះឈើនោះនឹងកែងជើងបីដង, កំណាត់ឈើក៏ក្លាយជារថមួយទឹម ដោយអស្សពាហ៍ន៍ដប់ពីរៗ ទាញរថនោះយ៉ាងលឿនដូចខ្យល់ទៅលើអាកាសវេហាស៍, រួចមួយស្របក់ ក៏ចុះចំពីខាងមុខទ្វារប្រាសាទព្រះនាងកីឡាលីណា ។

មាណពទាំងពីរនាំគ្នាចុះពីរថ បំណែករថនោះក៏ត្រឡប់ក្លាយទៅជាកំណាត់ឈើដូចដើមវិញ ។ ទាជ័ននឹងអារិនស្ថិតនៅត្រង់ទីជាខាងមុខប្រាសាទកែវ ។ ព្រះរាជធីតា គង់នៅក្បែរព្រះសីហបញ្ជរ ទ្រង់ព្រះពស្ត្រប៉ាក់ដោយខ្សែរមាសភ្លឺចិញ្ចាច ។ គ្រាន់តែក្រឡេកឃើញព្រះរាជបុត្រកាលណា ព្រះនាងកើតមានព្រះហឫទ័យប្រតិព័ទ្ធ ស្ទើរក្ស័យព្រះជន្មមួយរំពេច ។ ទ្រង់ប្រឈួនពុំសោយព្រះក្រយាស្ងោយ ហើយផ្ទុំល្ហិតល្ហៃ ។

ព្រះវរពជបិតារបស់ព្រះនាងទ្រង់ផ្ដាំមកវក្សាពេតាព្រះរាជធីតា តែឥតប្រយោជន៍ទាំងអស់ ។ លុះទីបំផុតមានយាយចាស់ម្នាក់ចូលមកក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជាថា: បពិត្រព្រះសម្មតិទេពដ៏ទ្រង់នូវវិជ្ជាទុកាត! បើព្រះករុណាថ្លៃវិសេសមានព្រះរាជបំណងចង់ឲ្យព្រះរាជបុត្រីបានជាសះស្បើយនោះ សូមទ្រង់រកប្រើសមាសដែលចេះប្រៀងដ៏ពីរោះជាងសត្វបក្សីទាំងពួងក្នុងលោក ហើយសូមព្រះអង្គរក្សាប្រើសនោះទុកក្នុងព្រះបរមរាជវាំងតែបីថ្ងៃ នោះព្រះករុណានឹងបានឃើញព្រះរាជធីតា ជាសះស្បើយជាមិនខាន ។

ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះបញ្ញាឲ្យរាជអាមាត្យប៉ាវគងទូងគេប្រាប់អស់បណ្ដាជនឲ្យជួយស្វែងរកប្រើសមាស ។ ក្នុងថ្ងៃទី ៣ អាវិនគោះកំណាត់ឈើបីដង កំណាត់ឈើនោះក៏ក្លាយជាប្រើសមាស រួចបញ្ចូលទាដ៏នទៅក្នុងពោះ ហើយដឹកយកទៅបញ្ឈរនៅពីខាងមុខប្រាសាទព្រះរាជា ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ លុះទតឃើញប្រើសមាស ស្ដេចយាងចុះមកដោយព្រះអង្គឯង ហើយសួរតើប្រើសមាសនេះ រគត្រូវការលក់ឬទេ? ។ អាវិនក្រាបទូលថា: សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស! មិនលក់ទេ បើជួលបាន ។ ព្រះរាជាទ្រង់សួរទៀតថា: យើងជួលឲ្យយើងបីថ្ងៃ តើឯងយកតម្លៃប៉ុន្មាន? ។ អាវិនក្រាបទូលថា: សូមព្រះករុណាថ្លៃវិសេសប្រោស! យកតម្លៃជាប្រាក់មាសមួយពាន់រៀល ។

លុះការនិយាយថ្លៃឈ្នួលស្រេចហើយក្តាម, ព្រះអង្គបង្គាប់ឲ្យគេនាំប្រើសមាសចូលក្នុងបន្ទប់ព្រះនាងកីឡាលីណា ហើយទ្រង់ស្តេចយាងទៅឯព្រះរាជដំណាក់វិញ ។

ប្រើសមាស កាលណាដឹងថាអាត្មានៅតែឯកឯងហើយ ក៏ស្រែកប្រៀងដោយសូរសៀងយ៉ាងស្រងេះស្រណោចអស្ចារ្យ សូម្បីដុំថ្មព្រឹក្សាលតាល់ល្មិ ក៏អត់ទ្រាំមិនចេញទឹកភ្នែកមិនបាន ។ ព្រះនាងកីឡាលីណាទ្រង់ផ្ទុំលក់, ចំណែកព្រះរាជបុត្របានស្តេចចេញពីពោះប្រើសមាស មកឧបថើបព្រះនាង ហើយត្រឡប់ចូលក្នុងពោះប្រើសមាសវិញ ។

លុះភ្លឺឡើង ព្រះនាងមានវាចាប្រាប់ស្រីគិលៀងទាំងឡាយថា ពីយប់មិញ ខ្ញុំយល់សប្តិឃើញមាណពម្នាក់រូបយ៉ាងឆើតចូលមកឧបថើបខ្លួនខ្ញុំ ។ ខណៈនោះ មានស្ត្រីម្នាក់យល់ដេងការណ៍ ក៏ប្រាប់ព្រះនាងថា: បពិត្រម្ចាស់ថៃ! កាលណាប្រើសមាសប្រៀងទៀត សូមម្ចាស់ធ្វើជាផ្ទុំលក់ ហើយកាលណាព្រះនាងដឹងថាមានអ្នកណាមកឧបថើប សូមព្រះនាងយកព្រះហស្តចាប់ឲ្យជាប់ ។

វេលារាត្រី ប្រើសតាំងប្រៀងទៀតដោយសំឡេងគួរឲ្យអាណោចអធ័មពេក ។ ព្រះរាជធីតាធ្វើជាផ្ទុំលក់ លុះព្រះរាជកុមារចេញមកឧបទៀត, ព្រះនាងចាប់ព្រះហស្តជាប់ ហើយមានព្រះបន្ទូលថា: ម្តងនេះ

ព្រះអង្គទៅណាលែងបានហើយ ទូលព្រះបង្គំតាំងយូរណាស់ហើយ ! គមក គូសង្សារផ្ដុំជាសុខជាមួយគ្នារហូតដល់ក្ស័ ។

ពេលថ្ងៃត្រង់ ព្រះរាជាស្ដេចយាងចូលមកជាមួយនឹងម្ចាស់ប្រើស ដែលត្រូវការត្រឡប់យកប្រើសវិញ ។ ចំណែកព្រះនាងទ្រង់កន្សែង ហូរទឹកព្រះនេត្រហាម ព្រោះសេចក្ដីអាល័យមិនបង់ឲ្យបែកចេញពីប្រើសនោះ ។ ខណៈនោះ អាវិនលួចខ្សឹបនឹងព្រះនាងថា: សូមព្រះនាងសុំលាព្រះវររាជបិតានឹងស្ដេចយាងជូនប្រើសទៅដល់ខាងក្រោយក្រុង. ហើយនៅទីនោះ មានព្រះរាជរថទឹមអស្សាសព្រោហ៍ទាំងដប់-ពីរ សម្រាប់នាំយើងទាំងអស់គ្នាទៅកាន់ព្រះរាជសីមានៃព្រះអង្គម្ចាស់ហាវហាន ដែលជាគូស្នេហារបស់ព្រះនាង ។

ព្រះរាជធីតាទ្រង់សុំព្រះចៅតាមពាក្យនៃអាវិន ព្រះមហាក្សត្រក៏ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យមួយរំពេច ហើយគេនាំគ្នាដង្ហែប្រើសមាសជាអ៊ុកអធិកចេញរហូតដល់ទីបំផុតក្រុង ។ ក្សណនោះ អាវិនគោះប្រើសបីដង ប្រើសនោះក៏ក្លាយជាព្រះរាជរថទឹមដោយសេះក្រហមទាំងដប់ពីរ ។ រួបរកាន់ព្រះនាងដោយដៃម្ខាង ទាំដិនដោយដៃម្ខាងទៀត ហើយធក់លោតឡើងលើព្រះរាជរថ ។ តែមួយសន្ទុះ ជនទាំងបី យ៉ាតផុតបាត់ពីភ្នែកអ្នកទាំងពួង, មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏បានទៅដល់ព្រះរាជវង្សានៃព្រះចៅជាព្រះវររាជបិតានៃទាជិនរាជកុមារ ។ -

កាលព្រះមហាក្សត្របានជ្រាបការវិលត្រឡប់នៃព្រះរាជបុត្រ ទ្រង់ស្តេចមកទទួលព្រមដោយសេនាយោធាជាច្រើន ហើយទ្រង់នាំព្រះរាជបុត្រយាងចូលព្រះបរមរាជវាំង ។ គ្រានោះ ព្រះរៅទ្រង់រៀបព្រះរាជអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាឧឡារិក អស់កាលកំណត់បីថ្ងៃបីយប់ រួចអំពីកិច្ចនោះ ទ្រង់វេររាជសម្បត្តិប្រទានដល់ទាជិន ព្រះរាជបុត្រក៏ទទួលសោយរាជ្យស្នងព្រះអង្គ ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះនាងកីឡាល័ណា ដែលគង់ត្រង់សីហបញ្ជរ បានទតឃើញឈ្មួញសំពាយម្នាក់ដើរលក់អាវទ្រនាប់ ។ ព្រះនាងប្រាប់ឲ្យគេហៅឈ្មួញនោះចូលមក ទ្រង់ទិញព្រះពស្ត្រទ្រនាប់ជាវិការៈអ្វី យ៉ាងឆ្ងាវជាងសរសៃពីងពាង ហើយក៏យកអាវនោះមកទ្រង់ភ្លាម ៗ មិនយូរប៉ុន្មាន ព្រះនាងប្រឈួនសន្លប់សន្លិន គេស្មានថាប្រហែលព្រះនាងនឹងពុំគង់ព្រះជន្មឡើយ ។

អាវិនដែលជាបុត្រនាងនាយពិសេសបានដឹងការណ៍ដូច្នោះ វេលាពាក់កណ្តាលអធ្រាត្រ ក៏លបលួចចូលក្នុងព្រះរាជបន្ទប់ដែលព្រះនាងកំពុងផ្ទំ យកទឹកក្អែកលលកមកព្រោះស្រប់ពីលើព្រះកាយព្រះនាង ហើយចេញទៅវិញបាត់ ៗ ប៉ុន្តែ រឿងនេះមិនបាត់ស្លាត់ឡើយ នាយឆ្មាំទ្វារទៅក្រាបទូលព្រះរាជាទាជិន ចោទប្រកាន់ថាអាវិនបានយកមន្តវិជ្ជាគាថាអ្វី ទៅស្រូតផ្លុំដាក់ពីលើព្រះសរីរកាយនៃព្រះអគ្គមហេសី ។

ព្រះចៅធាដិនទ្រង់ព្រះពិរោធ មានព្រះរាជឱង្ការបង្គាប់ឲ្យពេជ្ឈឃាតយកអាវិនជាកល្យាណមិត្រទៅកាត់ក្បាល ។ លុះបានទៅដល់កន្លែងធ្វើគត់ អាវិនក្រាបទូលព្រះរាជាថា : “បពិត្រព្រះចៅ! សូមព្រះជាម្ចាស់ជួយឲ្យទ្រង់មានព្រះជន្មាយុ ស្ថិតនៅអស់កាលជាយូរអង្វែង ។ ដោយសេចក្ដីស្នេហាជាភាតរភាព ដែលទូលព្រះបង្គំមានជានិច្ចចំពោះទ្រង់, ទូលព្រះបង្គំសូមអង្វរ សូមព្រះតេជះបារមី សូមទ្រង់ប្រជុំអស់នាម៉ឺនមុខមន្ត្រីធំៗ ក្នុងព្រះនគរ ព្រោះទូលព្រះបង្គំមានកិច្ចមួយយ៉ាងធំ ដែលទូលព្រះបង្គំត្រូវយកមកថ្លែងខានមិនបាន នៅចំពោះមុខនៃឥស្សរជនទាំងនោះ ។ រួចហើយ សូមទ្រង់សម្លាប់ទូលព្រះបង្គំចុះ” ។

ព្រះរាជាទ្រង់ប្រជុំអស់នាម៉ឺនមុខមន្ត្រីមួយរំពេចឥតបង្អង់, ព្រះអគ្គមហេសីកីឡាលីណាក៏ទ្រង់យាងមកដែរ ។ រួចព្រះរាជាឲ្យគេនាំអាវិនមក ហើយមានព្រះបន្ទូលថា : “ម្នាលអាចោរចិត្តក្បត់! ឯងចង់និយាយថាម៉េច ចូរឯងថាទៅ!”

ក្នុងឱកាសនោះ អាវិនផ្ដើមឡើងថាដូច្នេះ : “ក្នុងកាលដ៏កន្លងហើយ មានពេលមួយព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គ មានព្រះហឫទ័យប្រតិព័ទ្ធក្នុងរូបព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រិយ៍មួយព្រះអង្គ នៅនានគរខាងនាយសមុទ្រ” ។ រួចរៀបរាប់រឿងហូរហែតាំងពីដើមដល់ចុងគឺ អំពីកាលទៅនៅសំណាក់ក្នុងផ្ទះយាយហិមវាត ទីង វាបានធ្វើដូចម្ដេចខ្លះក្នុងទីនោះ ។ ប៉ុន្តែកាលណា វា

និយាយដល់ត្រីកន្ធែង ដែលនាំគ្នាជិះច្រកគារលើកំណាត់ឈើ ហើយធ្ងន់ជ្រោះលោហធាតុ អាវិនក្លាយខ្លួនទៅជាថ្មពីជើងដល់ក្បាលជង្គង់ ។ ហើយក៏ចេះតែនិយាយតទៅទៀត, លុះដល់ត្រីកន្ធែងដែលកបញ្ចូលទាជិនទៅក្នុងពោះព្រើសមាស កក្លាយជាថ្មរហូតដល់ចង្កេះ . . . ។

ព្រះរាជាទីងព្រះរាជជាយា ដែលទ្រង់យល់ឃើញការស្លូតត្រង់របស់អាវិន ក៏ទ្រង់ព្រះកន្សែងទាំងពីរព្រះអង្គ ហើយអង្វរសុំឲ្យអាវិនឲ្យឈប់និយាយត្រឹមហ្នឹងចុះ ។ ប៉ុន្តែ អាវិនបន្តរឿងទៅទៀត, ហើយលុះកាលណាកបញ្ចប់រឿង អំពីធ្វើកិច្ចយ៉ាងដូចម្ដេច ដើម្បីស្រង់ជីវិតព្រះនាងកឡា-លីណា គឺកយកទឹកកែកសត្វលកទៅប្រោះព្រំលើព្រះកាយព្រះនាង, កក៏ក្លាយខ្លួនទៅជាថ្មតាំងពីជើងរហូតដល់ក្បាល ។

ព្រះរាជាទាជិន ទីងព្រះអគ្គមហេសីទ្រង់ព្រះកន្សែងស្ដាយអាវិនអស់ពីថ្ងៃពីយប់ ។ រួចក្សត្រទាំងពីរព្រះអង្គ ទ្រង់បង្គាប់ឲ្យគេយករូបថ្មនៃបុព្វការីបុគ្គលទៅដំកល់ទុកក្នុងព្រះរាជដំណាក់ ដើម្បីឲ្យទ្រង់អាចបានទតឃើញរាល់ថ្ងៃរាល់យប់ ។

លុះឆ្នាំទាំងឡាយកន្លងទៅ ព្រះរាជាប្រសូតបានព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គ ។

វេលាព្រឹកមួយ ព្រះចៅទាជិន ទ្រង់ថ្លែងប្រាប់ព្រះរាជាយាថា: ទ្រង់ស្ដេចសុបិនឃើញស្ត្រីម្នាក់ ស្លៀកសំពត់សដើរចូលមក, ស្ត្រីនោះ

និយាយប្រាប់ថា៖ «បើទ្រង់មានបំណងចង់ឲ្យអាវិនជាបងមានជីវិតរស់ឡើងវិញ សូមទ្រង់សម្លាប់ព្រះរាជបុត្រ ហើយយកឈាមទៅលាបដុំថ្ម» ។

ព្រះរាជទេពីឆ្លើយតបថា ព្រះនាងក៏ទ្រង់ព្រះសុបិនដូច្នោះដែរ ហើយមិនបាច់ប្រឹក្សាច្រើន, ក្សត្រទាំងពីរ (ស្វាមី ភរិយា) យកព្រះរាជបុត្រទៅសម្លាប់ភ្លាម ។ គ្រាន់តែឈាមព្រះរាជបុត្រទៅប៉ះ ដុំថ្មក៏ចាប់ញ័រមួយរំពេច រូបអាវិនក៏មានជីវិតឡើងវិញហើយនិយាយថា៖ អា៎! ទ្រង់ទូលព្រះបង្គំទទួលព្រះរាជទានដំណេកអីក៏លក់យូរម្ល៉េះ? ។ ព្រះរាជាឆ្លើយថា៖ មែនហើយបង! បងនឹងដេកតទៅទៀត ប្រសិនបើយើងកុំសម្លាប់ព្រះរាជបុត្រយកព្រះលោហិតមកប្រោះព្រំលើខ្លួនអ្នក ។

ខណៈនោះ អាវិនយកកាំបិតមកចោះម្រាមដៃ ហើយបន្ហូរឈាមទៅលើរូបសពព្រះរាជបុត្រៗ ក៏ត្រឡប់មានព្រះជន្មាយុឡើងវិញភ្លាម ។

ព្រះរាជាសប្បាយព្រះរាជហឫទ័យពេក ទ្រង់បង្គាប់ឲ្យអាណាប្រជានុរាស្ត្រ ក្នុងព្រះរាជរដ្ឋទាំងមូលឈប់ធ្វើការងារ ហើយលេងសើចតាមបំណងរៀងខ្លួនអស់ពេលដ៏យូរ ។

ចប់

ការបណ្ដុះឆ័ស្វ័យ

ព្រះមហាឧត្ដមវិជ្ជា ផលញាណោ ប៊ឹង-ប៉ម

អាចារ្យសាលាបាលីរង វត្តបទុមវតី ក្រុងភ្នំពេញ រៀបរៀង

ឃុនបណ្ណាគារក្ស ប៊ូ-ប៉ូ នៅពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ អ្នកពិនិត្យកែ

(តមក)

---

៣ — វាចាពីរោះ សំដៅយកពាក្យស្រដីស្រទន់គួរត្រងត្រាប់ គួរក្រេបផឹក ទឹង ពីរោះដល់ត្រចៀក ជាសំដីចេញមកអំពីចិត្តដ៏បរិសុទ្ធ ដូចទឹកថ្លាស្អាត, ជាសំដីដឹកនាំឲ្យអ្នកស្ដាប់ត្រងត្រាប់ហើយ ធ្វើតាមបានមិនមានទោស អង្វរចិត្តអ្នកស្ដាប់ឲ្យឃើញថា គួរកាន់យកជាតួយ៉ាង ទឹង ជួយថែរក្សាលើកកំឡាំងចិត្តរបស់អ្នកស្ដាប់ឲ្យរីករាយ ប្រៀបដូចទឹកថ្លាដែលជួយកំឡាំងចិត្តរបស់អ្នកបរិភោគដូច្នោះ, **នេលា** ជាវាចាមិនខុស មិនមានទោស, **បេមនិយា** ជាវាចាគួរស្រឡាញ់ ព្រោះល្អ មិននាំឲ្យអ្នកស្ដាប់កើតសេចក្ដីក្រោធ គឺនាំឲ្យកើតសេចក្ដីស្រឡាញ់ចំពោះអ្នកនិយាយតែម្យ៉ាង, **ហទយង្គមា** ជាវាចាគាប់ចិត្តត្រូវចិត្តឬចាប់ចិត្ត មិនទើសចិត្ត ចូលទៅដក់នៅក្នុងចិត្តបានដោយងាយ, **កណ្ណសុខា** ជាវាចាពីរោះឬស្រួលដល់ត្រចៀកនឹងងាយស្ដាប់, **បោរី** ជាសំដីសុភាពទន់ភ្លន់, **ពហុជនកន្តា** ជាវាចានាំឲ្យរីករាយដល់ជនទាំងពួង, **ពហុជនមនាបា** ជាសំដីត្រូវចិត្តនៃមនុស្សច្រើនគ្នា ។

ពាក្យពីរោះ ឈ្មោះថាជាមហាស្នេហ៍និងជាមហានិយម ។ បើគេនិយាយច្រើនឡើង ក៏រឹតតែនាំឲ្យជាទីគោរពស្រឡាញ់របស់អ្នកស្តាប់ច្រើនឡើងដែរ ។ ព្រោះមនុស្សដទៃ កាលបានស្តាប់ហើយ រមែងតែគាប់ចិត្តជានិច្ច, សូម្បីបានស្តាប់ហើយ ក៏នៅតែចង់ស្តាប់ទៀត មិនចេះឆ្អែត មិនចេះខ្ពើម មិនធុញទ្រាន់ ព្រមទាំងចង់ធ្វើសមាគម រាប់អានជាមិត្តសំឡាញ់នឹងយើងទៀតផង ។ ក្រៅពីនេះ ពាក្យពីរោះ គង់បានជាប្រយោជន៍ដល់ដួងចិត្តទៀត ព្រោះធ្វើចិត្តរបស់ខ្លួនឯងឲ្យទន់ភ្លន់ស្រឡាញ់របៀប ចាត់ថាឲ្យគុណដល់ខ្លួននឹងឲ្យប្រយោជន៍ដល់អ្នកស្តាប់ ។ គង់ធម្មនីតិមានសំដែងគុណនៃពាក្យពីរោះ ទុកថា "យកឈ្នះសត្រូវបានដោយពាក្យទន់ភ្លន់, យកឈ្នះមនុស្សកោចយង់ឃ្នង់បានដោយពាក្យទន់ភ្លន់, វត្ថុមួយដែលមិនសម្រេចដោយពាក្យទន់ភ្លន់នោះគ្មានឡើយ, ត្រូវយកឈ្នះវត្ថុទាំងពួងបាន ដោយសារពាក្យទន់ភ្លន់ទាំងអស់" ។ ពិតមែន ព្រះពាយមិនដែលអាចនឹងបោកបក់គុម្ពស្មៅ ដែលទោរទន់ទាបទៅតាមឲ្យរលើងទៅបានឡើយ គឺបក់រំលំបានតែដើមឈើដែលធំខ្ពស់ ១ ចំណែកប៉ុណ្ណោះ, សូម្បីអ្នកមានឥទ្ធានុភាព ក៏មិនអាចរំលាយ មនុស្សដែលចេះទោនទន់ភ្លន់បានដែរ អាចរំលាយបានតែកំឡាំងរបស់អ្នកដែលមានពុទ្ធិខ្លាំងក្លាប៉ុណ្ណោះ ។

អាចយកឈ្នះ សត្រូវ នឹងជនកាច
បានដោយសារ អំណាច ពោលពាក្យ

ផ្អែមពីរោះ ទន់ភ្លន់ ឆ្ងាញ់ពីសា
នេះគម្រោ ពាក្យឆ្ងាញ់ ផ្ញាញ់មនុស្សកាច ។
ទាំងវត្ថុ សារពើ លើពសុធា
ដែលជនផង គប់គ្នា ប្រឹងប្រសាច
តែមិនអាច ឲ្យកើត ដោយអំណាច
គង់តែអាច កើតបាន ដោយពាក្យផ្អែម ។

សូម្បីការទទួលភ្ញៀវដែលទៅមករកគ្នា ក៏គង់មានការសន្ទនាប្រស្រ័យដោយពាក្យពីរោះចំពោះគ្នានឹងគ្នាជារបស់សំខាន់ដែរ ហើយសំខាន់ក្រៃលែងជាងការទទួលភ្ញៀវដោយអាហារ ដែលមានរសជាតិយ៉ាងប្រណីតបញ្ចូលប្លែកៗ ទាំងអស់ទៅទៀត ។ ព្រោះថាកាលបើម្ចាស់ផ្ទះឈ្លាសវៃចេះនិយាយប្រស្រ័យពីរោះផ្អែមល្ហែមហើយ រមែងបានឈ្មោះថាជាអ្នកនាំយករសដ៏ឆ្ងាញ់ក្រៃលែងជាងរសដទៃៗ មកឲ្យភ្ញៀវ ។ ដ្បិតរសនៃវាចា ដែលផ្អែមពីរោះនេះ ជាទីដក់ជាប់នៅក្នុងចិត្តរបស់អ្នកស្ដាប់ ធ្វើឲ្យអ្នកស្ដាប់កើតសេចក្ដីរីករាយសប្បាយក្រៃលែងជាងរបស់គ្រប់យ៉ាង ដែលយើងអាចដឹងបានដោយត្រចៀក ទាំងបានឈ្មោះថាជាគ្រឿងចងក្រៀកចិត្តរបស់អ្នកស្ដាប់ទុកដោយកុសលោបាយផង ។ គឺបើជាអ្នកធំក៏នឹងចងមេត្រីឲ្យកើតឡើងក្នុងរវាងអ្នកតូចបានយ៉ាងល្អ ទាំងចងភ្ជាប់នូវសេចក្ដីគោរពកោតក្រែងរបស់អ្នកតូចទុកបានផង ប្រសើរជាង

ការបង្ខំពន្ធទុកដោយអំណាច ឬការគ្រប់គ្រងយ៉ាងឯទៀតទាំងអស់ ។ បើជាអ្នកតូច ក៏នឹងបានជាទីករុណាប្រណីរបស់អ្នកធំ ទាំងបានអ្នកធំជាទីពឹងឧបត្ថម្ភគាំទ្រខ្លួនឲ្យចំរើនរុងរឿង ។ បើជាអ្នកជំនួញ ក៏នឹងមានអ្នកចូលទិញច្រើន ។

បណ្ឌិតអ្នកមានប្រាជ្ញាស្គាល់ហេតុផល រមែងកាន់យកថាការប្រស្រ័យពីរោះ ជានាទីដ៏សំខាន់របស់អ្នកម្ចាស់ផ្ទះ ។ ភ្ញៀវដែលមកកាន់ផ្ទះ ទោះមកដោយល្អ ឬមកដោយអាក្រក់ ក៏មិនជាសំខាន់ឡើយ ។ ព្រះបាទវេស្សន្តរ ទ្រង់ត្រាស់ប្រស្រ័យនឹងព្រាហ្មណ៍ជូជកដែលមកសូមព្រះរាជបុត្រព្រះរាជធីតាទាំងពីរ ធ្វើឲ្យតាជីកើតសេចក្ដីរីករាយដោយព្រះសូរសៀងពីរោះ ដូចយ៉ាងអញ្ជើញតាជីឲ្យលាងជើង ឲ្យចូលទៅក្នុងអាស្រម ឲ្យបរិភោគមើមឈើផ្លែឈើ នឹងឲ្យបរិភោគទឹកថ្លាត្រជាក់តាមគាប់ចិត្តជាដើម ។ នោះក៏ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់កាន់យកការបរបាពីរោះ ថាជានាទីរបស់ព្រះអង្គ មិនបានរង្កៀសថា ជូជកជាយាចកថោកទាបឡើយ ។ នេះបាត់ថាជាតួយ៉ាងដ៏ប្រសើរនៃការប្រស្រ័យដ៏ពីរោះ ។

ពិតមែន ការទទួលប្រស្រ័យរាក់ទាក់ចំពោះគ្នានឹងគ្នា រមែងជាឧបាយប្រដាប់តុបតែងស្ព្រោះព្រំទឹកចិត្តគ្នាឲ្យតាំងនៅក្នុងមិត្តធម៌ ចំរើនមេត្រីចិត្តមិត្តភាពឲ្យជិតស្និទ្ធខ្ជាប់ខ្ជួនមាំមួនក្រៃលែងឡើង ។ តែបើមិនឈ្លាសក្នុងការទទួលភ្ញៀវ ដែលមកដល់ផ្ទះរបស់ខ្លួនដោយពាក្យជាដើមទេ ក៏

នឹងត្រឡប់ឲ្យទោសដល់ខ្លួនឯងវិញ ។ មើលចុះ! ពួកសាក្យរាជមិនឈ្លាសក្នុងការទទួលវិឌូឌភកុមារដែលជាព្រះរាជឱរសនៃព្រះបាទបសេនទិកោសល ទើបក្លាយទៅជាសាហេតុ នាំឲ្យព្រះរាជកុមារទ្រង់ព្រាបថា គេមើលងាយព្រះអង្គ ហើយក៏ទ្រង់ក្រោធចំពោះពួកសាក្យរាជ ។ លុះទ្រង់បានគ្រងរាជ្យហើយ ក៏លើកកងទ័ពទៅកំទេចសក្កជនបទឲ្យតាំងនៅក្នុងព្រះរាជអំណាច ។ នេះជាផលនៃវាចាដែលអ្នកពោលមិនឈ្លាសវៃ ចាត់ថាជាពិសនាំឲ្យកើតទោសក្នុងកាលដែលនិយាយចប់ ។

ដូច្នេះ លោក-អ្នក ប្រុស-ស្រីទាំងឡាយ ចូរអប់មាត់របស់លោក-អ្នកឲ្យក្រអូបប្រហើរដោយវាចាដ៏ពីរោះចុះ កុំបណ្ដោយឲ្យមាត់មានក្លិនស្អុយដោយសំដីអាក្រក់ឡើយ គឺកុំពោលពាក្យសំដីអាក្រក់ ចាក់រុកសឹកសៀត ឬសំដីណាដែលជាហេតុនាំឲ្យអ្នកដទៃក្ដៅចិត្ត ឈឺចិត្ត តូចចិត្ត ឬក្ដៅក្រហាយតបមកលោកវិញ ។ សំដីអាក្រក់គ្មាននរណាចូលចិត្តទេ ។ បើលោកបណ្ដោយវាចាបែបនោះឲ្យចេញមកក្រៅ ឈ្មោះថា ស្ដោះទឹកមាត់ដាក់អាកាស ។ បើស្ដោះលេងញយៗ ប្រយ័ត្នទឹកមាត់នោះធ្លាក់មកលើសីសៈខ្លួនវិញ ។ ព្រោះការធ្វើបែបនោះចូលក្នុងគតិថា "បើលោក-អ្នកវាល់របស់ឲ្យគេដោយនាឡិឯណា គេនឹងវាល់សងមកលោក-អ្នកដោយនាឡិនោះវិញ" ។ ហេតុនេះ ត្រូវតាំងស្មារតីថា នឹងមិនពោលពាក្យគ្រោតគ្រាតពាក្យចាក់រុក ពាក្យសឹកសៀត បំបែកនរណាពីនរណាឡើយ ។

បើលោក-អ្នកមិនពេញចិត្តចំពោះឋានៈខ្លួន ហើយបណ្តោយឲ្យមាត់និយាយពាក្យគ្រោតគ្រាតបាក់រុកអ្នកដទៃវិញ ក្រៅអំពីការស្តោះទឹកមាត់ដាក់អាកាសហើយ ក៏គង់បានឈ្មោះថា កែះឬដោយក្រចក, ទំពាស៊ីដុំដែកដោយធ្មេញ ឬព្យាយាមលេបដុំភ្លើងដែលឆេះក្រហមរន្ទាល ៗ ត្រូវកុំកែះឬដោយក្រចក កុំទំពាស៊ីដុំដែកដោយធ្មេញ ឬកុំព្យាយាមលេបដុំភ្លើងឡើយ ព្រោះនាំឲ្យរបេក្រចក បាក់ធ្មេញ រលាកមាត់, រលាកបំពង់ក ៗ ចូរដាស់តឿនខ្លួនឲ្យទាល់តែចិត្តកើតហិរិឱត្តប្បៈលែងហ៊ានពោលពាក្យអាក្រក់ដូច្នោះតទៅទៀត ៗ បើលោក-អ្នកកែនិស្ស័យវាចាអាក្រក់ឲ្យត្រឡប់ជាល្អបានហើយ, និស្ស័យអាក្រក់បែបដទៃ ៗ ទៀត ដូចយ៉ាងនិស្ស័យបរិភោគគ្រឿងស្រវឹង និស្ស័យចូលចិត្តលេងល្បែងភ្នាល់ និស្ស័យខ្ជាច និស្ស័យខ្ជិល និស្ស័យមិនទៀងត្រង់តាមពេលវេលា ឬសូម្បីតែនិស្ស័យលូតលូង ក៏លោកអាចកែឲ្យសម្រេចឲ្យល្អបានតាមទំនងនេះទាំងអស់ ៗ

កាលបើមាន កៀវចូលមក រកអាត្មា
ចូរចរចា តែពាក្យផ្អែម យ៉ាងស្រស់ស្រាយ
ការរាប់អាន បានយ៉ាងនេះ ឆ្ងាញ់មាល្បាយ
លើសលុបអស់ រសទាំងឡាយ គង់ផែនភព ៗ
ការចរចា ពាក្យបាក់រុក ទុកដូចកាប់

អារត្រចៀក ឲ្យឈឺចាប់ គ្មានបេះឈប់
តាំងកៀនផង គង់ហ្មងចិត្ត គិតលែងគប់
ឬរកពេល ដែលនឹងចប់ តបវិញណា ៗ
ក្តីទុក្ខទោស កើតព្រោះមាត់ មានសន្ធឹក
សូមរពុក នឹកមើលចុះ មិនខុសថា
គង់ឃើញថ្មី ថាសំដី ឆ្ងាញ់ពីសា
នាំចិន្តា ជនអ្នកស្តាប់ ឲ្យចាប់ចិត្ត ៗ
កាលលោកប្រាប ភាពសំដី ផ្អែមនឹងជូរ
ថាជាគូ មានទោសគុណ ខុសគ្នាពិត
គួរនិយាយ តែពាក្យផ្អែម ឲ្យទាល់ស្និទ្ធ
កុំជាប់ចិត្ត នឹងពាក្យជូរ ជាគ្រឿយ ៗ

(មានត)

រឿងសាមកុក

កណ្ឌទី ១០

ឧកញ៉ាវិបុលរាជសេនា នូ-កន ប្រែរៀបរៀង

(តមក)

> រឿងសាមកុកទុកជាយុទ្ធសាស្ត្រ
> អ្នកវាងវៃឆ្លាសបើបានអាន
> នឹងបេះឧបាយកលបំណាន
> ទាំងបានសន្តានស្នេហាជាតិ ។

ទៀតតបថា អ្នកទឹងទៅនៅទីដទៃនោះ សេចក្ដីគរហានិន្ទាទឹងមានដល់យើង, ដែលគៀរហ៊ុយនៅចិត្តពាលស្រាលសេចក្ដី បានស្ដីទ្រគោះបោះបោកឲ្យអ្នកនោះ ថ្ងៃក្រោយ ខ្ញុំនឹងនាំខ្លួនទៅសុំខមាទោសទឹងអ្នក បើអ្នកមិនចូលចិត្តនៅក្នុងទីនេះក៏ចូលទៅនៅឯស្រុកសៀវផាយចុះ ព្រោះស្រុកនោះក៏ជាទីស្រុកតូចឡើងដល់ស្រុកនេះ, បើខ្វះខាតស្បៀងអាហារ រ.ប ណា សូមយើងផ្ញើបញ្ជូនទៅឲ្យ ។

លីប៉ោបានស្ដាប់ក៏មានអំណរសោទរតំនាប់ទៀតហើយ ក៏នាំគ្រប់គ្រងទឹងសេនាទាហានទៅនៅស្រុកសៀវផាយ ។

កណ្ឌទី ១១

ចាប់តាំងពីចូឆូធ្វើសំបុត្រទៅក្រាបទូលព្រះចៅហៀនតេថា ខ្លួនបានបង្ក្រាបសឹកសត្រូវនៅអាណាខេត្រទិសបូពាំជ្រះស្រឡះហើយ រៀងរហូតដល់ព្រះចៅហៀនតេ ស្ដេចយាងចូលទៅក្នុងក្រុងឡុកអៀង ហើយទតឃើញព្រះរាជតំណាក់ក្នុងព្រះរាជវាំងត្រូវភ្លើងឆេះអស់ ទើបទ្រង់សោកស្ដាយ ។

ឯចូឆូ កាលច្បាំងបានអាណាខេត្រប៉ែកខាងបូពាំទិស មកជាចំណុះខ្លួនវិញហើយ ក៏បកសំបុត្រចូលទៅក្រាបទូលព្រះចៅហៀនតេ ជាសេចក្ដីថា "ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំចូឆូ បានប្រាបប្រាមសឹកសត្រូវទាំងពួកអាចោរកំណាច ក្នុងអាណាខេត្របូពាំទិស រាបទាបអស់ហើយ" ។ សំបុត្របកនោះ លីឈុយគុយគីទទួលហើយ ក៏ព្រងើយកន្តើយមិនបានយកទៅថ្វាយសោះ គិតតែងតបអែបព្រះតម្រាស់បញ្ជូនទៅឲ្យចូឆូវិញថា ចូឆូមានសេចក្ដីគាប់ប្រសើរ ធ្វើរាជការចំរើនប្រយោជន៍ សូមទ្រង់ឲ្យឡើងទីជា "កៀនតិកបុងកុះ" ប្រែថា "ឧកញ៉ាចំរើនអាយុ" ។ ខណៈនោះ លីឈុយនៅក្នុងស្រុកក្រុងក៏តាំងខ្លួនជាធំ សម្រេចអាណាចក្រខាងទាហាន, គុយគីជាធំសម្រេចរាជការខាងភ្នាក់ងាររដ្ឋបាល ។ អ្នកទាំង ២ នេះបណ្ដាលឲ្យកំរើកចិត្ត ប្រព្រឹត្តចាត់ចែងការរាជការជាកម្មសិទ្ធិលើខ្លួនទាំងអស់ មិនមានកោតខ្លាចព្រះចៅហៀនតេនឹងបណ្ដានាហ្មឺនទាំងពួងសោះ, រាជការផែនដីក៏វិប្បរិតប្រែប្រួលដូចកាលត្រាកាំងកុះ ។

ខណៈនោះ អៀវពីវទឹងដូហ៊ុជានាហ៊ុនធំក្នុងស្រុកក្រុង ឃើញលីឈុយគុយគីតាំងខ្លួនជាធំ ហើយកាត់តែងការរាជការជាទុច្ចរិតប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ក៏យកសេចក្ដីនេះលបក្រាបទូលព្រះចៅហៀនតេ ហើយថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំយល់ឃើញចូចូជាមន្ត្រីមានសតិបញ្ញាក្លាហាន មានសេនាទាហានប្រហែល ៣០ ម៉ឺន ពួកសេនាខ្លាំងពូកែជាច្រើន ឥឡូវនេះបានជាធំខាងអាណាខែត្របូព៌ាទិសទាំងអស់ បើបានចូចូនោះមកធ្វើរាជការផ្ទាល់ព្រះអង្គក្នុងស្រុកក្រុង នឹងបានបង្ក្រាបពួកសត្រូវរាជសម្បត្តិចេញបាន ទីព្រះរាជឋាននឹងអាណាខែត្រក្នុងក្រៅ ក៏នឹងនៅជាសុខក្សេមក្សាន្តទៅ ។ ព្រះចៅហៀនតេទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ដូច្នោះ ក៏ទោមនស្សក្នុងព្រះទ័យទ្រង់ព្រះកន្សែងសោកាអាណិតព្រះអង្គ ទើបទ្រង់ត្រាស់តបថា សព្វថ្ងៃនេះយើងមានតែសេចក្ដីព្រួយ ក្នុងចិត្តទុកជានិច្ចកាលនឹងបណ្ដាលហាមាត់និយាយមិនបាន បើមានអ្នកឯណាមានដំរេះប្រាជ្ញាចេះគិតរំលាងបច្ចាមិត្ររាជសត្រូវនេះបាន ទើបយើងនឹងមានសេចក្ដីសប្បាយ ។

អៀវពីវទូលថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំនឹងគិតកលឧបាយឲ្យលីឈុយនឹងគុយគីកើតទាស់ទែង ធ្វើចម្បាំងកាប់សម្លាប់គ្នាឲ្យបាន រួចសុំឲ្យមានព្រះតម្រាស់ទៅហៅចូចូឲ្យលើកទ័ពចូលមក ទើបនឹងបានរំលាងបំពាក់ពួកអាកំណាចឲ្យអស់ចេញ ព្រះអង្គក៏នឹងបានសេចក្ដីសុខវិញពុំខាន ។

ព្រះចៅហៀនគេត្រាស់សួរអៀវពៅថា កលឧបាយដែលគិតនោះតើប្រការម្ដេច ? ។ អៀវពៅក្រាបទូលថា ភរិយាគុយគីនោះជាស្រីប្រច័ណ្ឌប្ដីណាស់ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំនឹងប្រើស្រីម្នាក់ឲ្យទៅញុះញង់ភរិយាគុយគី ឲ្យកើតសង្គ្រោះសង្ស័យនឹងគ្នាឡើង ។ ព្រះចៅហៀនគេទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ ក៏ជូរស្រួលក្នុងព្រះទ័យមានសេចក្ដីត្រេកអរ ទើបទ្រង់ព្រះសុភអក្សរដែលនឹងឲ្យហៅចូចូនោះ ប្រគល់ទៅឲ្យអៀវពៅរក្សាទុក ហើយត្រាស់ផ្ដាំថា បើកើតហេតុឡើងកាលណា អ្នកត្រូវចាត់បំរើឲ្យនាំសំបុត្រនេះទៅឲ្យចូចូវេលានោះ ។

អៀវពៅទទួលសុភអក្សរហើយក្រាបបង្គំលាថយមកវិញ នាំជូហ៊ីត្រឡប់ទៅផ្ទះហើយនិយាយពន្យល់ភរិយារបស់ខ្លួនជាមុន ហើយទើបប្រើឲ្យទៅសួរភរិយាគុយគី ។ ភរិយាអៀវពៅលុះឡើងទៅលើផ្ទះក៏គំនាប់តាមទំនៀមទម្លាប់ហើយនិយាយថា នាងខ្ញុំឮកិត្តិសព្ទថា ស្វាមីរបស់អ្នកបានទៅលបស្រ្គសហាយស្មន់នឹងប្រពន្ធលីឈុយ បើរឿងនេះដឹងដល់លីឈុយហើយ លីឈុយគង់នឹងធ្វើអន្តរាយដល់គុយគីជាស្វាមីអ្នកមិនខាន អ្នកត្រូវគិតអានហាមប្រាប់ស្វាមីកុំឲ្យទៅប្រព្រឹត្តដូច្នោះទៀតដែលខ្ញុំអាចកាត់ចិត្តចូលមកជំរាបដំណឹងអ្នកដូច្នេះ ព្រោះមានសេចក្ដីអាណិតអ្នកណាស់ ។ ភរិយាគុយគីបានឮដូច្នោះក៏ភ័យលោះព្រលឹងហើយនឹកទឹងក្នុងចិត្តខ្លាំងណាស់ ឆ្លើយថា ប្ដីខ្ញុំតែងទៅរកលីឈុយជាញឹក

ញយណាស់ ចួនកាលនៅដេកឯផ្ទះគេក៏មាន ខ្ញុំគិតថាកៀនក៏ក្តីអ្នករាជ-ការជាមួយគ្នា; ដែលប្តីខ្ញុំទៅលបបរទោរការទឹងករិយាលីឈុយនោះ ខ្ញុំឥតដឹងសោះ អ្នកមានចិត្តសប្បុរសមកប្រាប់ខ្ញុំៗអរគុណច្រើន អំណើះពីថ្ងៃនេះទៅខ្ញុំទឹងត្រូវហាមមិនឲ្យប្តីខ្ញុំទៅផ្ទះលីឈុយទៀត ។ ករិយាអៀវពីកើលទៅផ្ទះខ្លួន ។

លុះកន្លងមកថ្ងៃ ១ លីឈុយឲ្យបំរើទៅអញ្ជើញគុយគីមកបរិភោគអាហារ ។ ករិយាគុយគីដឹងក៏អង្វរឃាត់ប្តីថា ដែលអ្នកទឹងទៅសេពសុករបស់លីឈុយនោះ អ្នកទឹងលីឈុយមិនមែនចំណុះគ្នា សុទ្ធតែប្រកាន់ខ្លួនជាធំរៀងខ្លួន ខ្ញុំក្រែងអ្នកសេពសុកស្រវឹងមិនដឹងខ្លួន ហើយលីឈុយទឹងលបដាក់ថ្នាំពុលឲ្យអ្នកផឹក អ្នកទឹងដល់សេចក្តីស្លាប់អសារឥតការខ្លួនខ្ញុំជាស្រីទឹងបែរមុខទៅរកអ្នកឯណាបាន ។ គុយគីបានស្តាប់ករិយាឃាត់ក៏មិនបានទៅ ។ លីឈុយអង្គុយចាំបាយទាល់តែថ្ងៃរសៀលមិនឃើញគុយគីមក ទើបប្រើបំរើឲ្យយកម្ហូបចំណី ១ តុទៅជូនគុយគីដល់ផ្ទះ ។ គុយគីនៅដេកមិនទាន់ភ្ញាក់ ករិយាក៏ក្រោកម្នីម្នាទៅទទួលសម្រាប់នេះទុក ហើយលបយកថ្នាំពុលដាក់ក្នុងចានម្ហូបនោះគ្រប់ចាន ។ លុះគុយគីភ្ញាក់ឡើង មនុស្សបំរើក្នុងផ្ទះលើកម្ហូបនោះទៅឲ្យគុយគីបរិភោគដំរាបថា តុនេះលីឈុយឲ្យបំរើយកមកជូន ។ ករិយាក៏ម្នីម្នាស្ទុះទៅហាមឃាត់មិនឲ្យប្តីបរិភោគហើយថា “ចំណីនេះអ្នកកុំអាលពិសា ចូរ

ពិសោធមើលសិន" ថាហើយក៏ចាក់ឲ្យសុនខស៊ី ។ សុនខនោះក៏ស្លាប់មួយរំពេច, គុយគីឃើញដូច្នោះក៏រឹតតែសង្ស័យ ។

មានកាល ១ ថ្ងៃ លីឈុយចេញអំពីទីគាល់ហើយអញ្ជើញគុយគីទៅប្រឹក្សាការរាជការឯផ្ទះ រួចលីឈុយអញ្ជើញគុយគីឲ្យបរិភោគអាហារ ។ គុយគីក្រោកឡើងដើម ទើបបរិភោគអាហារនោះរួចក៏លាទៅ លុះទៅដល់ផ្ទះក៏បណ្ដាលឲ្យឈឺក្នុងពោះ ។ ភរិយាសួរថា អ្នកចេញពីគាល់បានទៅឯណាខ្លះ? ។ គុយគីថា បានទៅប្រឹក្សាការរាជការឯផ្ទះលីឈុយហើយគេរៀបបាយទឹកឲ្យបរិភោគ ។ ភរិយាធ្វើជាតក់ស្លុតហើយថា "ខ្ញុំឃើញច្បាស់មួងហើយ ម្ដេចខំទៅពិសាបាយទឹករបស់គេទៀត គេមិនដាក់ថ្នាំបំពុលទេឬ?" ថាហើយក៏យកអាចម៍មករំលាយនឹងទឹកហើយឲ្យគុយគីផឹកចូលទៅ គុយគីក៏ក្អួតបង្ហោរចេញមកអស់ ពោះនោះក៏បាត់ឈឺទៅវិញ ។

គុយគីក៏ខឹងខ្ទឹងនឹងលីឈុយថា "យើងបង់កំឡាំងដែលបានរួមគំនិតគិតធ្វើការធំជាមួយគ្នាមកនោះសោះ ព្រោះលីឈុយនោះ មិនមែនត្រង់សុចរិតគិតប្រទូសរ៉ាយយើងវិញដូច្នោះ ត្រូវតែយើងគិតសម្លាប់វាចេញឲ្យបាន" គិតហើយក៏រៀបចាត់ចែងសេនាទាហាន នឹងលើកទៅព័ទ្ធចាប់លីឈុយក្នុងផ្ទះ ។

ពេលនោះមានមនុស្សលបទៅប្រាប់លីឈុយថា គុយគីនឹងលើកទាហានមកធ្វើអន្តរាយឥឡូវហើយ ។ លីឈុយភ្ញាក់ខ្លួនហើយថា "យើង

មិនមានទោសអ្វីនឹងគុយគីសោះ ហេតុម្តេចគុយគីអង់អាចគិតទឹងមកប្រ-ទូសរ៉ាយយើងដូច្នេះ រឿងនេះយើងទឹងនៅស្ងៀមក៏ពុំបាន ត្រូវតែលើកទាហានទៅចាប់គុយគីសម្លាប់ជាមុន" គិតហើយក៏ប្រមូលផ្តុំទាហានលើកទៅប្រទះទ័ពគុយគី នៅក្បែរកំផែងស្រុក ក៏តាំងតយុទ្ធគ្នាទៅវិញទៅមកជាចលាចល ៗ ពលទាហានទាំងសងខាង ក៏ឆក់ដណ្តើមយកទ្រព្យរបស់អស់បណ្តារាស្ត្រគ្រប់ផ្ទះ ៗ

ឯលីឈុយក៏ប្រើលីសៀមជាក្មួយ លើកទាហានទៅឡោមព័ទ្ធវាំងទុក ៗ លីសៀមទើបប្រើកាសៀងឲ្យយកព្រះរាជរថ ២ ចេញមក ហើយអញ្ជើញព្រះចៅហៀនតេ ឲ្យឡើងគង់លើព្រះរាជរថ ១ ឲ្យព្រះនាងហុកហៅដែលជាព្រះអគ្គមហេសីគង់ព្រះរាជរថ ១ ហើយផ្ទាប់ពីក្រោយ ឲ្យពួកព្រះស្នំនឹងក្រុមខន្ទីបរចេញចាកព្រះរាជវាំង តាមទ្វារព្រះស្នំចេញទៅ ៗ ឯលីឈុយនឹងគុយគីក៏តាំងតែច្បាំងគ្នាជាចលាចលរាល់ថ្ងៃ ៗ កាលព្រះរាជរថ បរចេញចាកព្រះរាជវាំងទៅនោះ គុយគីក៏ក្រឡេកឃើញលីសៀមនឹងកាសៀងលើកទាហាននាំស្តេចព្រះចៅហៀនតេ នឹងព្រះអគ្គមហេសីនូវស្រីព្រះស្នំចេញទៅដូច្នោះ ក៏បង្គាប់សេនាទាហានឲ្យបាញ់ធ្នូរណ្តំពីក្រោយ ព្រួញរត់បណ្តោយទៅត្រូវពលទាហាននឹងស្រីស្នំស្លាប់អស់ជាច្រើន ៗ លីឈុយដឹងដូច្នោះ ក៏លើកទាហានស្រូតទៅស្ទាក់កាប់តាក់ទាហានគុយគីៗ តទល់ពុំឈ្នះ ក៏ប្រាស់ទ័ពលើកត្រឡប់មក

ក្រោយ ៗ លីឈុយក៏នាំព្រះចៅហៀនតេនឹងព្រះមហេសីស្រីព្រះស្នំ ទៅតាំងជំរំនៅក្រៅក្រុង ១ អន្លើ ៗ

ឯគុយគីក៏លើកទាហានចូលទៅក្នុងព្រះរាជវាំង រើយកទ្រព្យរបស់ក្នុងផ្ទៃព្រះឃ្លាំង ហើយចាប់ពួកព្រះស្នំដែលលាក់ខ្លួនក្នុងព្រះរាជវាំងនោះមកទុក រួចយកភ្លើងដុតព្រះរាជវាំងឆេះវិនាសអស់ ៗ លុះពេលព្រឹកគុយគីដឹងថា លីឈុយនាំព្រះចៅហៀនតេ ទៅតាំងជំរំនៅក្រៅទីក្រុង ក៏លើកទាហានទៅតាមប្រទះទ័ពលីឈុយ ហើយប្រយុទ្ធគ្នាដណ្តើមយកព្រះចៅហៀនតេ ៗ លីឈុយក៏ដេញទាហានចូលតយុទ្ធនឹងកងទ័ពគុយគី ៗ តទល់ពុំឈ្នះ ក៏ប្រាសត្រឡប់ទ័ពទៅ ៗ

លីឈុយឃើញកងទ័ពគុយគីថយទៅវិញ ក៏អញ្ជើញព្រះចៅហៀនតេនឹងព្រះអគ្គមហេសីនឹងស្រីស្នំ ទៅប្រថាប់គង់ឯទីក្រុងដែលតាំងគុះកសាង ហើយបង្គាប់លីសៀមឲ្យនៅមើលត្រួតត្រារក្សាព្រះអង្គ កុំឲ្យអ្នកឯណាយកចំណីត្រីសាច់អ្វីៗ ទៅឲ្យខន្ទីឬពួកស្រីស្នំបរិភោគឡើយ ៗ ព្រះចៅហៀនតេឃើញរាជការទាំងស្រីប្រុស អត់ឃ្លានគ្មានអាហារចំណីនឹងបរិភោគដូច្នោះ ក៏ទ្រង់មានសេចក្តីទោមនស្សអាណិតអាសូរណាស់ ត្រាស់ប្រើខន្ទីឲ្យទៅសុំបាយនឹងសាច់គោពីលីឈុយៗ ខឹងនឹងព្រះចៅហៀនតេថា បានសោយគ្រប់វេលាហើយ ហេតុម្តេចបានជាឲ្យទៅសុំអាហារ នឹងឲ្យអ្នកឯណាស៊ីទៀត ៗ (មានត)

ព្រះរាជពង្សាវតារប្រទេសកម្ពុជា

ភាគទី ២

សម័យនគរធំ

ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ឈឹម-ក្រសេម រៀបរៀង

(តមក)

ព្រះបាទស្រីន្ទ្រវរ្ម័ន ទី ២

ព. ស. ១៨៣៨—១៨៥០, គ. ស. ១២៩៥—១៣០៧

កាលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ៨ សោយទិវង្គតហើយ ព្រះស្រីន្ទ្រវរ្ម័ន បានទទួលគ្រងរាជសម្បត្តិតមក មានព្រះបរមនាមថា "ព្រះបាទស្រីន្ទ្រវរ្ម័ន" រាប់ជាទី ២ គង់នៅក្រុងស្រីយសោធរបុរៈ ។ ព្រះមហាក្សត្រអង្គនេះ ជារាជឱរសនៃព្រះនាងស្រីន្ទ្រភូបេស្វរចូឡា ហើយត្រូវជាព្រះរាជនត្តានៃព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ៨ ទ្រង់មានព្រះអគ្គមហេសីព្រះនាមដូចម្តេចមិនប្រាកដ តែព្រះអគ្គមហេសីនោះ ជាព្រះរាជធីតារបស់ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ៨ ទ្រង់មានព្រះរាជឱរស ១ អង្គព្រះនាមស្រីន្ទ្រជ័យវរ្ម័ន មានព្រះរាជធីតា ១ អង្គព្រះនាមដូចម្តេចមិនប្រាកដ ប្រាកដតែថាព្រះនាងនោះជាទីប្រោសប្រាណរបស់ព្រះរាជបិតាយ៉ាងក្រៃលែង ក្នុងឆ្នាំដែលទ្រង់ឡើងសោយរាជ្យ ព្រះរាជធីតានោះក៏មានព្រះរាជស្វាមីហើយ, ក្រោយមក ព្រះជាមាតរកូនប្រសាប្រុសនេះត្រូវទោសយ៉ាងធ្ងន់ ព្រោះឲ្យលួចយកព្រះខ័នមាសរបស់ព្រះរាជបិតាក្មេក ។

ការផែនដី.– ក្នុងរដ្ឋកាលនេះ មិនប្រាកដថាបានកសាងរបស់សំខាន់អ្វីទុកទេ ផែនដីខ្មែរភាគខាងលើ គឺខែត្រសុខោទ័យ នឹងខែត្រដទៃខ្លះទៀតដែលបានទៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃជាតិថៃ តាំងពីក្នុងរដ្ឋកាលព្រះបាទជយវរ្ម័នទី ៨.ជាដើមមកនោះ ថៃក៏រឹតតែរុករានយកបានធំឡើងៗ ក្នុងរដ្ឋកាលនេះ ទ្រង់បានចាត់សេនាទាហានឲ្យទៅច្បាំងទប់ថៃដែរ តែឃើញដូចជាមិនសូវបានផល ។

ក្នុងឆ្នាំដែលព្រះបាទស្រីន្ទ្រវរ្ម័នសោយរាជ្យនោះ ខាងប្រទេសចិនមានស្ដេច ១ អង្គ ព្រះនាម យួនចេង បានឡើងសោយរាជ្យក្នុងឆ្នាំជាមួយគ្នានេះដែរ ប្រាកដព្រះកិត្តិយសជារាជាធិរាជ បានចាត់រាជទូតឲ្យមកកាន់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ការមកនៃរាជទូតចិនគ្រានេះ ឃើញដូចជាមិនមែនមកសុំចងសម្ពន្ធមេត្រីភាពដូចក្នុងរដ្ឋកាលមុនៗទេ គ្រាន់តែប្រកាសថា ប្រទេសចិនជាមហាប្រទេស ក្សត្រិយ៍ដែលសោយរាជ្យជារាជាធិរាជ ហើយក៏ត្រឡប់វិញ ។

ក្នុងឆ្នាំជាមួយគ្នានេះ មានអ្នកប្រាជ្ញចិន ១ នាក់ ឈ្មោះ "ជាវ-តាក្វន" បានមកកាន់ប្រទេសកម្ពុជា សំណាក់នៅក្នុងដែនក្រុងស្រីយសោធរបុរ.ជាង ១ ឆ្នាំ ទើបត្រឡប់ទៅប្រទេសចិនវិញ ។ ក្នុងពេលដែលមកនៅក្នុងប្រទេសនេះ បានធ្វើសេចក្ដីកត់ហេតុផ្សេងៗរួមទាំង ៤០ រឿង ។ ក្នុងរឿងអំបាលនេះ មានរឿងខ្លះទាក់ទាមដោយព្រះរាជពង្សាវតារ រឿង

ខ្លះទាក់ទាមដោយទំនៀមទម្លាប់ ។ល។ នឹងស្រង់យកចំពោះតែរឿង ដែលទាក់ទាមដោយព្រះរាជពង្សាវតារ នឹងទំនៀមទម្លាប់ខ្លះមកសំដែង ក្នុងទីនេះ ដូចតទៅនេះ :—

និយាយអំពីភាពនិងលក្ខណៈ ព្រះបរមរាជវាំងស្រីយសោធរៈបុរៈ វាំងជាន់ក្នុង វាំងជាន់ក្រៅ យ៉ាងល្អិតល្អសព្វគ្រប់ ឃើញត្រូវតាមភាពដែលប្រាកដនៅក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះឥតល្អៀង ថាប្រាសាទសិលាក្នុងព្រះបរមរាជវាំងនោះមានកំពូលសុទ្ធតែទឹកមាសប្រោលផ្ដៅ នឹងមានស្ពានមាសនៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំងនោះផង(១) ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ព្រះបាទស្រីន្ទ្រវរ្ម័ន គង់នៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំងជាន់ក្នុង គឺព្រះរាជនិវេសន៍តាំងនៅខាងលិចប្រាសាទវិមានអាកាសចម្ងាយ ១ លី ។ តាមធម្មតាព្រះមហាក្សត្រិយ៍ខ្មែរ ទ្រង់ព្រះពស្ត្រ (សំពត់) ដែលល្អជាបំផុត ព្រះពស្ត្រមួយៗ ដំឡៃ ២-៣ ដំឡឹងមាស, ព្រះសិរតែងប្រដាប់ដោយកម្រងផ្កាម្លិះជានិច្ច វៀរតែក្នុងពេលដែលត្រូវទ្រង់មកុដ, បាតព្រះហស្តនឹងបាតព្រះបាទតែងលាបដោយចុណ្ណក្រហម (Crème) (២) ពួកស្ត្រីអ្នកមានបណ្ដាស័ក្តិនៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ក៏មានលាបចុណ្ណក្រហមនេះដែរ ។

---

១ ស្ពានមាសនេះ គឺស្ពានថ្ម ដែលឆ្លងទៅប្រាសាទហេមាទ្រី (បាពួន) ។ ២ ទំនៀមប្រើក្រែមនេះ កើតឡើងនៅឥណ្ឌៀជាដំបូង ហើយផ្សាយមកប្រទេសកម្ពុជានឹងប្រទេសចិន, ក្រោយអំពីនោះមក ទើបផ្សាយទៅប្រទេសអឺរ៉ុប ប្រើមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

ព្រះរាជវនិតាធំរបស់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍មានចំនួន ៥ អង្គ គឺ អង្គទី ១ មានតំណែងយសជា «ព្រះអគ្គមហេសី» ឬហៅ «ព្រះរាជិនី» (reine) នៅប្របព្រះមហាក្សត្រិយ៍ជានិច្ច ។ បួនព្រះអង្គទៀត មានតំណែងយសជា «ព្រះរាជទេវី» ស្មើគ្នាទាំងអស់ នៅក្នុងប្រាសាទជាមួយនឹងព្រះមហាក្សត្រិយ៍ តែក្រលាព្រះបន្ទំផ្សេងគ្នា នៅតាមទិសធំទាំង ៤ អំពីព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ។ ក្នុងក្សត្រីទាំង ៥ អង្គនេះ ព្រះអគ្គមហេសី ធៀបដូចព្រះរាជាម្ចាស់ផែនដី, ព្រះរាជទេវីទាំង ៤ ធៀបដូចមន្ត្រីចតុស្តម្ភ (សេនាបតី) ទាំង ៤ ។ អ្នកដែលនឹងបានជាព្រះអគ្គមហេសីក្តី ព្រះរាជទេវីក្តី ត្រូវមានព្រះជាតិជាក្សត្រិយ៍ បើមានជាតិជារាស្ត្រមកមុន ត្រូវតាំងលើកជាក្សត្រិយ៍សិនហើយ ទើបបានតាំងជាព្រះអគ្គមហេសីឬព្រះរាជទេវី ។ ក្រៅពី ៥ អង្គនេះ ទ្រង់រមែងមានព្រះរាជជាយាផ្សេងៗ មកទៀតជាតិជារាស្ត្រមានច្រើនរូបគ្មានកំណត់ ហៅរួមថា «ព្រះស្រីង្គារ»

ទំនៀមនេះ រាប់ថាជា រាជប្រវេណីរបស់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ខ្មែរ សឹងមានមកពីបុរាណ ។ តែថា ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទាំងឡាយក្នុងអតីតកាលមិនមែនថា សុទ្ធតែទ្រង់កាន់តាមរាជប្រវេណីនេះ គ្រប់ៗព្រះអង្គទេ គឺព្រះអង្គខ្លះ មានតែព្រះអគ្គមហេសី ១ អង្គគ្មានព្រះរាជទេវីសោះ ក៏មាន; ព្រះអង្គខ្លះមានព្រះរាជទេវីតែ ១ អង្គ ឬតែ ២ អង្គ ក៏មាន មិនជាការទៀងទាត់ណាស់ទេ ។

ជាវតាក្លួនថា ពួកស្រីនៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ក្នុងគ្រានោះ មានរូបឆោមល្អៗណាស់ សំបុរកាយដូចសាច់ចេកក្រូចដូចទឹកដោះ (គឺសំបុរសខ្ចួន មិនមែនសគុះ) ស្លៀកសំឡុយទុកសក់បួងទាំងអស់ ប្រមាណមើលរបៀបបួងសក់ គង់មានវិចិត្រច្រើនបែប ទំនងដូចរូបភាពនាងរបាំ ឬនាងអប្សរដែលគេឆ្លាក់ទុកនៅប្រាសាទថ្ម ។ ពួកស្រីក្រៅព្រះរាជវាំងក៏ទុកសក់បួងនឹងស្លៀកពាក់ទំនងដូចគ្នានេះ ។ ពួកប្រុសសុទ្ធតែស្លៀកសំពត់បង់ក្បិន ។

ឋានន្តរសក្តិរបស់មន្ត្រី: អ្នករាជការនៅប្រទេសកម្ពុជា ក្នុងសម័យនោះ មានច្រើនពួក គឺមានក្រុមប្រឹក្សាការផែនដី មានពួកមេទ័ព មានក្រុមហោរ ជាដើម ។ អ្នករាជការផ្នែកជាន់ខ្ពស់ ចែកចេញជា ៤ ពួក មានគ្រឿងយសជាសំគាល់ផ្សេងគ្នា គឺ:

ពួកទី ១ – មានឋានន្តរសក្តិខ្ពស់បំផុត មានសិទ្ធិប្រើមាសនឹងបាំងក្លស់ដងមាសបួន ។

ពួកទី ២ – មានសិទ្ធិប្រើមាស នឹងបាំងក្លស់ដងមាស ១ ។

ពួកទី ៣ – មានសិទ្ធិប្រើប្រាក់ បាំងក្លស់ដងមាស ១ ។

ពួកទី ៤ – មានសិទ្ធិប្រើប្រាក់ បាំងក្លស់ដងប្រាក់ ១ ។

---

១ ខ្ញុំធ្លាប់បានឮចាស់ទុំក្នុងសម័យនេះ មានពួកបារគូជាដើមថា មហេសីរបស់ព្រះរាជា មាន ៣: ទី ១ ហៅ អារ្យអគ្គមហេសី, ទី ២ ហៅ អគ្គមហេសី, ទី ៣ ហៅ មហេសី, តែខ្ញុំសូមបដិសេធថា សេចក្តីយល់បែបនេះមិនត្រូវទេ ។

អ្នកពងការជាន់ទាបចុះមក នៅមានច្រើនពួក ច្រើនផ្នែក ទាំងមានគ្រឿងសំគាល់ផ្សេងទៀត តែមិនមានអធិប្បាយទុកឲ្យច្បាស់លាស់ ទើបសូមស្វែះទុកតែប៉ុណ្ណេះ ។

ពិធីទ្វាទសមាស.— ជាតែក្តួន ក៏មានពោលជល់ខ្វះដែរតែមិនបានសព្វគ្រប់ទាំងអស់, ចំពោះពិធីចូលឆ្នាំរបស់ខ្មែរក្នុងសម័យនោះថា ត្រូវត្រង់ខែទី ១០ របស់ចិន គិតធៀបតាមខែចិនទៅ ត្រូវត្រង់ខែកត្តិករបស់ខ្មែរ ។ តាមដែលបានដឹងមកដោយពិស្តារនោះថា តាំងពីបុរាណកាលរហូតមកដល់ក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទស្រីន្ទ្រវរ្ម័នទី ២ ខ្មែរយើងចូលឆ្នាំក្នុងរវាងដាច់ខែកត្តិក ចូលខែមិគសិរ តែពីដើមឯណោះ ខ្មែរយើងរាប់ខាងរនោចជាដើមខែ ខាងខ្នើតជាចុងខែ; ដូច្នេះ ថ្ងៃដាច់ឆ្នាំចាស់ នៅត្រង់ថ្ងៃ ១៥ កើតខែកត្តិក ថ្ងៃ ១ រោចខែមិគសិរ ជាថ្ងៃទី ១ នៃឆ្នាំថ្មី ព្រោះហេតុនេះ បុរាណទើបកំណត់យកខែមិគសិរជាខែលេខ ១, លេខរៀងបែបនោះប្រើជាប់មកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ ក្រោយអំពីរជ្ជកាលនេះមកមិនយូរប៉ុន្មាន ខ្មែរយើងបានផ្លាស់យកខាងខ្នើតជាដើមខែ ហើយទុកដាក់ខាងរនោចជាចុងខែវិញ ព្រមទាំងផ្លាស់ពេលចូលឆ្នាំទៅតាមសុរិយគតិ គឺកំណត់បែកដាច់ឆ្នាំចាស់ ចូលឆ្នាំថ្មីនៅត្រង់ថ្ងៃទី ១៥ មេសា បែបនេះបានប្រើដរាបមកដល់ក្នុងបច្ចុប្បន្ន[១] ។ (មានត)

១ ចូរមើលសេចក្តីក្នុងព្រះរាជពិធីចូលឆ្នាំ ក្នុងសៀវភៅព្រះរាជពិធីទ្វាទសមាសរបស់ពុទ្ធ—សាសនបណ្ឌិត្យ ។

រឿងអារ៉ាត្ស ថ្ងៃដរឿងម្ភៃប្រាំ

លោកសាង · សាវ៉ាត លេខានុការ ក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ

ប្រែពីភាសាបារាំងមកជាខ្មែរ

(តមក)

គ្រានោះ ក្សត្រទាំងពីរអង្គបានបីបមថ្នមថើបគ្នាទៅវិញទៅមក, មានពួកស្រីស្នំលំអដោយសំលៀកបំពាក់ភ្លឺផ្លេកបំរុះពណ៌គ្រប់បែប ឈរដង្ហែគ្នាជាជួរទុំបដៃដោយគោរព ៗ នៅខាងម្ខាង មានគ្រែមួយពោរពេញដោយបុប្ផានិងមានផើងទឹកកូឡាប ព្រមទាំងប្រអប់ក្លិនក្រអូបរៀបជាជួរផង ៗ រួចគេឃើញស៊ូកកូឡាបធំ ដែលលំអដោយក្បាច់ពណ៌មាសនិងឈើឯមចម្រុះគ្នា ៗ នោម្ខាងទៀត មានប្រអប់តូចៗ ប្រកបដោយពណ៌ឆើតឆាយ, មានម្ហូបចំណីឆ្ងាញ់ពីសានៅខាងណោះ គឺមានស្ករជុំគ្រប់បែប ៗ មាត់ទ្វារនិងជញ្ជាំង លំអពីលើដល់ក្រោមដោយផ្ទាំងគំនូរនិងតួមនុស្ស ដែលអាចដឹកនាំជនអ្នកមើលឲ្យរីករាយសប្បាយពន់ពេក ៗ

វត្ថុទាំងអស់ដែលជួបជុំគ្នា មានរបៀបរៀបចំល្អបំឡែក ជាហេតុនាំឲ្យមានតម្រេកពុំអាចនិងពណ៌នាបានឡើយ ៗ គឺក្នុងទីនោះហើយដែលព្រះនាងនាំព្រះអង្គចូលទៅ ៗ

លុះព្រះអង្គម្ចាស់ស្ដេចគង់ហើយ ព្រះនាងក៏លាងព្រះបាទាព្រះអង្គម្ចាស់ហើយយកទឹកអប់មកប្រោះព្រំកាយ យកផ្កាកម្រងមកបំពាក់ថ្វាយ

រួចយកទឹកកូឡាបមកស្រឡាបព្រះកាយ ហើយយកផ្លិតមកបក់ថ្វាយទៀត ។

កាលទ្រង់ទតយល់ព្រះនាងធ្វើដូច្នោះ ទើបទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា "ឱប្អូនក្លារអើយ! បងឃើញនាងពេលណា ចិត្តបងត្រជាក់តតនុបមាណា ! ប៉ុន្តែដូចម្តេចក៏ប្អូនធ្វើខ្លួនឲ្យលំបាកដល់ម៉្លេះ? ព្រះហស្តយ៉ាងទន់ភ្លន់របស់នាង មិនមែនសម្រាប់កាន់ផ្លិតនេះទេ! ឲ្យផ្លិតមកបង! ហើយប្អូននាងនៅស្ងៀមចុះ" ។

ព្រះនាងបទ្មវតីឆ្លើយថា: "បពិត្រព្រះសម្មតិទេព! សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស! ព្រះអង្គទ្រង់យាងមករកខ្ញុំព្រះអង្គដោយលំបាកបំផុតដូច្នេះ ត្រូវតែទូលព្រះបង្គំបម្រើព្រះអង្គ ទោះទើបសមគួរ" ។ ប៉ុន្តែមានស្រីស្នំម្នាក់ បានយកផ្លិតអំពីដៃជនទាំងពីរ ហើយនិយាយថា "នេះជាករណីយកិច្ចរបស់ទូលព្រះបង្គំទេ ទូលព្រះបង្គំនឹងបក់ថ្វាយ សូមទ្រង់ទាំងពីរអង្គក្រេបលំអងនៃបេតីចុះ!" ។

ក្សត្រទាំងពីរព្រះអង្គក៏ទ្រង់សោយព្រះស្ងោយ ដោយបានពិភាក្សាគ្នាទៅវិញទៅមកយ៉ាងស្នេហាបំផុត ។ ប៉ុន្តែដល់ពេលព្រឹកព្រហាមឡើង ព្រះនាងខត្តិយានីក៏លាក់ព្រះអង្គ, លុះដល់វេលាពេត្រឡប់មកវិញ ក្សត្រទាំងពីរពង្សក៏លិចលង់ក្នុងសេចក្តីសប្បាយគ្រប់ប្រាណ ។ ចំនួនច្រើនថ្ងៃកន្លងទៅ ក៏នៅតែដូច្នោះ ។ កាលព្រះមហាក្សត្រមានព្រះ

បន្ទូលអំពីការត្រឡប់ទៅប្រទេសទ្រង់វិញ ព្រះនាងពុំព្រមព្រះទ័យផង សោះ ។ ក្សត្រទាំងពីរមានវិស្សាសៈស្នេហារ៉ាង១ខែដោយទំនងនេះ ទាល់តែព្រះមហាក្សត្រទុញគុះធុញថប់ព្រួយព្រះទ័យជាពន់ពេក ។

ថ្ងៃមួយនោះ ទ្រង់គង់ម្នាក់ឯង នៅពេលល្ងាច, ទ្រង់គិតដល់ មាតុភូមិព្រះអង្គ នឹងរាជសម្បត្តិ, ព្រះរាជដំណាក់ព្រមទាំងវត្តទាំងប៉ុន្មាន ដែលទ្រង់បានចាកចោល នឹង នឹកដល់សំឡាញ់ដែលបានជួយបំពេញ កិច្ច យ៉ាងម៉ុងម៉ាត់ ទាល់តែទ្រង់បានស្គាល់ស្នេហាធំបំផុតនេះ ហើយពុំ ដែលបានទទួលដំណឹងអ្វីសោះ ។

ព្រះនាងឃើញព្រះអង្គព្រួយដូច្នោះ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលសួរថា: "ឱព្រះបងដ៏ថ្កើងបុណ្យ! តើទ្រង់មានទុក្ខអ្វីបានជាគង់នៅស្ងាត់ស្ងៀម ដូច្នេះ? សូមទ្រង់មានព្រះបន្ទូលប្រាប់អូនផង!!" ។

ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់តបវិញថា: "បងមានសំឡាញ់មួយ, បង ស្រឡាញ់ពេញចិត្តណាស់, គេជាកូនរដ្ឋមន្ត្រី; បំនួន ១ ខែមកហើយ បងមិនបានដំណឹងអ្វីអំពីគេសោះ ។ ឯសំឡាញ់នោះមានប្រាជ្ញាណាស់ ទាំងចំណេះវិជ្ជាទៀតសោតក៏វិសេសដែរ គឺដោយសេចក្ដីវៃឆ្លាតរបស់គេ ហើយ បានជាបងបានមកជួបនឹងអូនឯង ព្រោះគេបានពន្យល់បងអំពី ការអាថ៌កំបាំង របស់អូនដោយសព្វគ្រប់" ។

ព្រះនាងក្រាបបង្គំទូលតបទៅវិញថា: "បពិត្រព្រះបងដ៏ថ្កើងឫទ្ធិ! បើព្រះទ័យស្ដេចស្ថិតនៅឯណោះហើយ តើស្ដេចគង់នៅឯណេះ ម្ដេច

ឡើយនឹងបានសប្បាយ, ត្រូវតែប្អូនឱ្យគេយកម្ហូបចំណីគ្រប់មុខ ដែលប្អូនបម្រុងទុកថ្វាយតម្រូវព្រះទ័យព្រះអង្គ; ឯទ្រង់ក៏យាងទៅដែរ រួចត្រូវព្រះអង្គនាំគេជប់លៀងឱ្យបានសប្បាយចិត្តគ្រប់គ្នា ដើម្បីបង្ហាញឱ្យឃើញថា: ក្នុងពេលដែលព្រះអង្គយាងមករកប្អូនម្តងៗ តែងមានព្រះទ័យស្កប់ស្កល់ជាដរាប" ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ក្រោកឡើង រួចទ្រង់យាងចេញទៅ ។ ចំណែកព្រះនាងបទុមវតី កាលរៀបចំម្ហូបចំណីសព្វគ្រប់ហើយ បានលួចបន្តក់ថ្នាំពុលជាមួយផង រួចទើបបញ្ជូនទៅ ។

ព្រះអង្គម្ចាស់ពជី-មុកាត បានទៅដល់ក្នុងលោករដ្ឋមន្ត្រី ទ្រង់យាងទៅគង់ជិតបុរសនោះឯង ។ ក្នុងពេលនោះ ម្ហូបចំណីក៏មកដល់ ។ ក្នុងលោករដ្ឋមន្ត្រីសួរថា: "សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស! តើម្ហូបចំណីនោះមកពីទីណា?" ។

ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ឆ្លើយថា: "ថ្ងៃមួយនោះ ខ្ញុំអង្គុយម្នាក់ឯងដោយក្រៀមក្រំ ព្រោះនឹកដល់សំឡាញ់ឯង ស្រាប់តែព្រះនាងបទុមវតីមកឃើញ ហើយសួរខ្ញុំអំពីដើមហេតុនៃទុក្ខនេះ ។ ខ្ញុំក៏និយាយអំពីតម្រេះរបស់សំឡាញ់ឯង នឹងដំណើរដែលមិត្រឯងរកឃើញការអាថ៌កំបាំងរបស់នាង លុះនាងស្តាប់ខ្ញុំរួច នាងបើកច្បាប់ឱ្យខ្ញុំមកលេងនឹង

មិត្រឯង ហើយបានទាំងផ្ញើរបស់នេះមកមិត្រផង ៗ បរិភោគទៅសំឡាញ់! ចិត្តរបស់ខ្ញុំនឹងរីករាយសប្បាយព្រោះអ្នកពុំខាន!" ៗ

ប៉ុន្តែនៅពេលនោះ កូនលោករដ្ឋមន្ត្រីបានទូលព្រះអង្គវិញថា: "ព្រះអង្គបានយកថ្នាំអាសិរពិសមកឲ្យទូលព្រះបង្គំ, គឺជាសំណាងល្អណាស់ ហើយដែលទ្រង់មិនបានសោយរបស់នេះ សូម្បីតែបន្តិចបន្តួច, សូមព្រះមហាក្សត្រដ៏ថ្កើងបុណ្យទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់នូវពាក្យ ដែលចេញអំពីមាត់ទូលព្រះបង្គំនេះចុះ: · ជាតិជាស្រីមិនដែលស្រឡាញ់របស់ប្ដីខ្លួនទេ ចំណែកខាងព្រះអង្គ ពិតជាទ្រង់ឈ្លេងណាស់ ព្រោះទ្រង់ប្រាប់ឈ្មោះទូលព្រះបង្គំដល់ព្រះនាង· ៗ

ព្រះមហាក្សត្រមានព្រះរាជឱង្ការថា: "ក្រៅអំពីមិត្រ គ្មានអ្នកណាមួយហ៊ាននិយាយពាក្យអស់នេះប្រាប់ខ្ញុំទេ, បើមនុស្សមិនខ្លាចមនុស្សក៏គង់មនុស្សខ្លាចទេព្ដាដែរ" ៗ លុះមានព្រះបន្ទូលរួច ព្រះអង្គម្ចាស់បានយកម្ហូបមួយមុខ បោះទៅឲ្យឆ្កែស៊ី ឆ្កែនោះស៊ីរួចក៏ប្រកាច់ស្លាប់មួយរំពេចភ្លាម ៗ កាលទ្រង់ឃើញដូច្នោះ ព្រះអង្គម្ចាស់ទ្រង់ខ្មាសជាពន់ពេក ហើយមានព្រះបន្ទូលថា: "មិនគួរគាប់នឹងកប់ប្រសប់ជាមួយស្រីអាក្រក់បែបនេះសោះ ៗ តាំងពីថ្ងៃមុនមកទល់ថ្ងៃនេះ ខ្ញុំបានចិញ្ចឹមចិត្តស្រឡាញ់នាងយ៉ាងស្មោះស្ម័គ្រ ប៉ុន្តែក្នុងពេលនេះលែងអស់ហើយ" ៗ

— ឥឡូវនេះសូមព្រះអង្គធ្វើដូច្នេះវិញ, សូមស្ដេចនាំនាងមកក្នុងដំណាក់ព្រះអង្គឲ្យបាន ៗ

ព្រះមហាក្សត្រមានព្រះពជនុគ្គារថា "មិនអីទេសំឡាញ់! បំណងរបស់អ្នកនឹងសម្រេចពុំខាន" ។

កូនលោកវដ្ដមន្ត្រីនិយាយទៀតថា "សូមព្រះអង្គទ្រង់ធ្វើឲ្យបានសម្រេចក្នុងថ្ងៃនេះ; សូមទ្រង់យាងត្រឡប់ទៅរកព្រះនាង ហើយសូមទ្រង់ធ្វើតាមពាក្យទូលព្រះបង្គំកុំខាន; លុះទៅដល់ជិតនាងហើយ សូមព្រះអង្គធ្វើហាក់ដូចជាស្រឡាញ់នាងលើសប្រមាណ, កាលណាព្រះនាងផ្ដួលក់ហើយ សូមទ្រង់ដោះយកគ្រឿងមាសពេជ្រអំពីព្រះនាងឲ្យអស់រួចត្រូវចាក់ភ្លៅព្រះនាងខាងឆ្វេង ១ ប្រូកដែលមានថ្លៃ ហើយត្រូវយាងត្រឡប់មកវិញយ៉ាងប្រញាប់ ។

កាលទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់សព្វគ្រប់ហើយ លុះដល់វេលាយប់ព្រះអង្គម្ចាស់ ក៏យាងទៅដំណាក់ព្រះនាងបទុវតី ហើយស្ដេចទ្រង់មានព្រះពជនុគ្គារយ៉ាងស្និទ្ធស្នាលទៅរកព្រះនាង, ស្រេចហើយក៏ផ្ដួលក់ទាំងពីរព្រះអង្គទៅ ។

បន្ទាប់មកព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់រង់ចាំឱកាស ឲ្យព្រះនាងលក់ស៊ប់លុះព្រះនាងផ្ដួលក់ស៊ប់ហើយ ព្រះអង្គក៏ដោះយកគ្រឿងអលង្ការទាំងអស់រួចចាក់ភ្លៅឆ្វេងព្រះនាង ១ ប្រូក ទើបត្រឡប់មកដំណាក់ព្រះអង្គវិញភ្លាមហើយបាននិទានរឿងរ៉ាវនោះ ប្រាប់កូនលោកវដ្ដមន្ត្រី ព្រមទាំងបង្ហាញគ្រឿងអលង្ការទាំងអស់ផង ។ ឯកូនលោកវដ្ដមន្ត្រីបានយកគ្រឿង

អលង្ការនោះមកស្លៀកពាក់ជាអ្នកសុំ ដើរឆ្ពោះទៅកាន់ម៉ឺនខ្មោចជាមួយព្រះអង្គម្ចាស់ ហើយបានអង្គុយក្បែរម៉ឺននោះ ។ លុះទៅជាអ្នកសុំ ហើយទាំងបានធ្វើព្រះអង្គម្ចាស់ឲ្យទៅជាសាវករបស់ខ្លួនស្រេច ទើបនិយាយទូលព្រះអង្គម្ចាស់ថា "សូមស្តេចយកគ្រឿងប្រដាប់នេះ ទៅលក់ឯផ្សារ បើប្រសិនជាមានអ្នកណាមកចាប់ព្រះអង្គ សូមទ្រង់នាំគេមករកទូលព្រះបង្គំចុះ" ។

កាលណោះ ព្រះអង្គម្ចាស់បានយកគ្រឿងអលង្ការទាំងប៉ុន្មានទៅឯទីក្រុង ហើយបានបង្ហាញដល់ជាងមាសម្នាក់ ដែលនៅជិតមាត់ទ្វារស្តេច ជាងមាសឃើញគ្រឿងប្រដាប់នោះក៏ស្គាល់ជាក់ហើយនិយាយថា: "គ្រឿងប្រដាប់នេះជារបស់ព្រះនាងកល្យាណីក្សត្រីទេ, ចូរអ្នកប្រាប់ការពិតមកខ្ញុំ តើអ្នកបានពីទីណាមក?" ។

ក្នុងពេលដែលជាងមាសនិយាយដូច្នោះ មានមនុស្សចំនួនពីដប់ទៅម្ភៃនាក់បានមកជួបជុំគុះគរ ឯលោកនាយក្រុមព្រះនគរបាលលុះដឹងដំណឹងនេះច្បាស់ប្រាកដ ក៏ចាប់ព្រះអង្គម្ចាស់ព្រមទាំងគ្រឿងអលង្ការនិងជាងមាសទៅផង ហើយបានសួរព្រះអង្គម្ចាស់ថា "តើអ្នកបានគ្រឿងប្រដាប់នេះពីណាមក?" ។ ព្រះអង្គម្ចាស់ឆ្លើយថា: អ្នកសុំឲ្យខ្ញុំយកមកលក់ ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនបានដឹងជាគ្រឿងប្រដាប់នេះមកពីណាទេ" ។ គ្រានោះ លោកនាយក្រុមព្រះនគរបាល ក៏ចាប់អ្នកសុំមកទៀត

រូបបានបញ្ជូនជនទាំងពីរទៅថ្វាយព្រះមហាក្សត្រម្ចាស់ផែនដី ព្រមទាំងគ្រឿងប្រដាប់នោះផង ហើយបានក្រាបបង្គំទូលដោយសព្វគ្រប់ ។

លុះស្ដេចទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ហើយ ទ្រង់សួរទៅអ្នកសច្ចំថាៈ "តើលោកតាបានគ្រឿងប្រដាប់នេះពីណាមក?" ។

— សូមទ្រង់ព្រះមេត្ដាប្រោស! ទូលព្រះបង្គំបានទៅក្នុងម៉ុងខោចពីថ្ងៃ ១៤ កើតនេះ ដើម្បីទៅសូត្រមន្ដអាគមគាថា ដែលត្រូវធ្វើឲ្យទូលព្រះបង្គំឃើញរូបព្រាយមួយ; លុះរូបព្រាយនោះមកដល់ហើយ ទូលព្រះបង្គំក៏បានដោះយកគ្រឿងប្រដាប់នឹងសម្លៀកបំពាក់វា ហើយបានទាំងចាក់ភ្លៅឆ្វេងវាមួយចប្រកដែលមានផ្លែ ៣ ផង ។ ដោយហេតុនេះហើយបានជាទូលព្រះបង្គំបានគ្រឿងប្រដាប់នេះមក ។

ព្រះករុណាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យអ្នកសច្ចំហើយ ស្ដេចក៏ទ្រង់ថយព្រះអង្គចូលទៅក្នុងព្រះដំណាក់វិញ ឯអ្នកសច្ចំក៏បត់ជើងនៅលើគ្រែលរបស់លោកដដែល ។ ក្សណនោះព្រះមហាក្សត្រទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការទៅព្រះអគ្គមហេសីថាៈ "ចូរប្អូនទៅមើល! តើភ្លៅឆ្វេងរបស់នាងបទុវតី មានស្នាមឬទេ ហើយចូលសង្កេតមើល តើស្នាមយ៉ាងណា? ។ ព្រះរាជអគ្គមហេសីក៏យាងទៅ ហើយទ្រង់ទតឃើញស្នាមចប្រកធ្មេញ ៣ ។ លុះត្រឡប់មកវិញទើបមានព្រះសវនីយទូលព្រះរាជាថាៈ "សូមទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ ភ្លៅរបស់នាងមានស្នាម ៣ មើលទៅហាក់ដូចជាស្នាមចប្រកផ្លែ ៣ ហើយយ៉ាង? ។

ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ស្ដេចក៏យាងចេញមក រួចទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ទៅលោកនាយកក្រុមព្រះនគរបាល ឲ្យហៅអ្នកសបុំមកម្ដងទៀត ។ ក្នុងពេលដែលលោកនាយកក្រុមព្រះនគរបាលកំពុងធ្វើតាមព្រះរាជបញ្ជានោះ ស្ដេចទ្រង់ព្រះចិន្ដាថា "មិនគួរឲ្យអ្នកណាមួយដឹងរឿងក្នុងព្រះបរមរាជវាំងសោះ ជាហេតុនាំឲ្យអាម៉ាស់មុខណាស់" ។

ក្នុងពេលនោះ រាជអាមាត្យបាននាំអ្នកសបុំមកដល់ហើយឲ្យអង្គុយកន្លែងមួយដោយឡែក ទើបព្រះមហាក្សត្រទ្រង់សួរថា: "ឱ! អ្នកសបុំជាទីគោរពអើយ! បើវិនិច្ឆ័យតាមគម្ពីរនោះ តើទោសយ៉ាងណាដែលត្រូវដាក់ដល់រូបមនុស្សស្រី?" ។

អ្នកសបុំឆ្លើយទូលថា: "បពិត្រព្រះមហាក្សត្រដ៏ប្រសើរបារមី! គម្ពីរបានប្រាប់សេចក្ដីថា ព្រាហ្មណ៍, សេះ, ស្ដ្រី, កូនក្មេង, ឬអ្នកណាក៏ដោយ ដែលនៅក្រោមអធិបតីភាពរបស់ព្រះអង្គ ហើយបានប្រព្រឹត្តអំពើអាក្រក់នោះ ត្រូវតែនិរទេសបោលដោយដាច់ខាត" ។

លុះព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ឮដូច្នោះ ទើបទ្រង់មានព្រះរាជបញ្ជាឲ្យនាងបទ្មវតីឡើងជិះរទេះមួយ រួចនិរទេសបោលក្នុងព្រៃទៅ ។ ឯព្រះអង្គម្ចាស់ខឹងកូនលោករដ្ឋមន្ត្រី ក៏ឡើងជិះសេះ ១ ម្នាក់ទៅតាមព្រះនាងក្នុងព្រៃ ហើយនាំព្រះនាងទៅស្រុករបស់ខ្លួនទៅ ។ អស់ចំនួនប្រាំថ្ងៃ ជនទាំងពីរក៏បានទៅជួបមុខបិតារៀងៗខ្លួន ។ ឯអស់នាម៉ឺនសព្វ

មុខមន្ត្រីទាំងធំ-តូច ក៏បានស្គាល់សេចក្ដីក្រមក្សាន្តយ៉ាងធំ ព្រមទាំងមានការជប់លៀងយ៉ាងអ៊ឹកអធិកធង ។

លុះនិយាយរឿងនេះហើយ ទើបអារក្សទូលទៅកាន់ស្ដេចពិករ័នថា: "មើល! បណ្ដាជនទាំងអស់ តើអ្នកណាខ្វះគេអាចបន្ទោសបាន?, បើស្ដេចឆ្លើយមិនសមទេ ព្រះអង្គនឹងធ្លាក់ទៅក្នុងអវីចិនរកពុំបាន" ។

ស្ដេចពិករ័ន្ទទ្រង់ឆ្លើយថា: "គឺព្រះមហាក្សត្រហើយដែលខុសនោះ" ។ អារក្សសួរទៀតថា: "ហេតុដូចម្ដេចបានជាស្ដេចខុស?" ។

ស្ដេចពិករ័នទ្រង់តបថា: "កូនលោកជេដ្ឋមន្ត្រីបានជួយបំពេញកិច្ចធុរៈទៅហ្វាយនាយរបស់ខ្លួន, មេនាយកក្រុមព្រះនគរបាល បានស្ដាប់បង្គាប់ស្ដេចរបស់ខ្លួន, ឯព្រះនាងកល្យាណីក្សត្រី បានឃើញបំណងរបស់នាងដែលសម្រេច ។ បើដូច្នោះ គឺស្ដេចហើយដែលខុសនោះ ព្រោះស្ដេចនិរទេសនាងដោយឥតគិត" ។ និមិត្តតែកិរិយាត្រូវព្រះរាជ-ឧង្ការនោះ អារក្សក៏ត្រឡប់ទៅដើមឈើរបស់ខ្លួនវិញ ។ ព្រះមហាក្សត្រលុះទតជុំវិញព្រះអង្គពុំឃើញអារក្សនោះ ក៏ទ្រង់ត្រឡប់ទៅកន្លែងចាស់ដែលព្រះអង្គយាងមក ទ្រង់ឡើងទៅលើដើមឈើនោះ បានចងអារក្សលីលើស្មារួចទើបយាងទៅទៀត ។

ចំណែកខាងអារក្សបានក្រាបបង្គំទូលព្រះអង្គថា: "ឳ! ព្រះមហា-ក្សត្រ! ឯរឿងទី ២ របស់ទូលព្រះបង្គំនោះមាន ដូចតទៅនេះ:–

(មានត)

ដំណើរមកកាន់ប្រទេសកម្ពុជា

នៃមហាបណ្ឌិតគុណបាលបិយសេន ម៉ាឡ៉ាល៉ៈសេកេរៈ

ជាអធិបតីពុទ្ធិកសមាគមពិភពលោកនៅលង្កាទ្វីប

របស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

(តកម)

សម្តេចប្រទេសជប៉ុន ដែលមានអារាមជាចំណុះ ចំនួន ១៤.០០០ វត្ត ក៏បាននិមន្តទៅដែរ ។ កោះហាវ៉ៃដែលមានប្រជាជន ៧៨.០០០ នាក់ មានអ្នកតំណាង ២ នាក់ទៅប្រជុំ ។ យួនមានអ្នកតំណាង ៣ នាក់, ប៉ាគីស្ថានមាន ៤ នាក់ គឺ ២ នាក់ជាលោកសង្ឃ, ២ នាក់ទៀតជាឧបាសក ។

ខ្ញុំមិនបាច់ជំរាបរឿងនេះឲ្យវែងពេកទេ ព្រោះលោក-អ្នកប្រហែលជាបានជ្រាបអំពីសម្តេចសង្ឃនាយកសព្វគ្រប់អស់ហើយ ។ ដូច្នេះខ្ញុំសូមជំរាបតែអំពីទីកន្លែងដែលប្រជុំនោះវិញ ។

ទីកន្លែងនុះ មិនធ្លាប់បើកប្រជុំពីកាលណាមកទេ ទើបតែទីងមានក្នុងពេលនេះដែលជាលើកដំបូងបង្អស់ ។ មុននឹងប្រជុំ គេបានទៅនិមន្តព្រះបដិមាកែវមកដំកល់ជាប្រធាន ។ ក្នុងពេលនោះគួរឲ្យអស្ចារ្យណាស់ មហាមេឃដែលហួតហែង ៤ ខែមកហើយ ក៏បង្អុរភ្លៀងយ៉ាងបង្គួរចំនួនកន្លះម៉ោង ហើយរុក្ខជាតិក៏បានស្រស់ញញឹមឡើង ដូចជាមានសេចក្តី

អបអរសាទរនឹងឧត្តមគតិនៃទីប្រជុំ ដែលមានការចង់ឲ្យរួបរួមគ្នា ជាគោលបំណងធំនោះផង ។ អាកាសក៏ត្រជាក់ស្រួល, ទេសភាពនៃទីក្រុងក៏បានប្រលោមចិត្តភ្ញៀវទាំងនោះ ឲ្យចេះតែមានអធ្យាស្រ័យស្រុះស្រួលគ្នាជានិច្ច ។

ក្នុងថ្ងៃទីពីរ មានប្រជុំធំមួយទៀត ដែលមានលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីប្រទេសលង្កាបានអញ្ជើញទៅជាអធិបតី ។ ក្នុងពេលនោះ មានប្រជាជនទៅជួបជុំប្រហែល ២០.០០០ នាក់ រួមទាំងសមាជិកដែលមកពីប្រទេស-ផ្សេងៗ យ៉ាងច្រើននោះផង ។ ដូច្នេះ ការជ្រើសរើសរកទីកន្លែងឲ្យបានសមរម្យ ក៏ជាបញ្ហាមួយយ៉ាងលំបាកបំផុត ។ មានអ្នកខ្លះបន្ទោសខ្ញុំថា ខ្ញុំមិនគួរនឹងយកវាលប្រណាំងសេះ ទៅធ្វើជាទីសន្និបាតព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលជាទីគោរពយ៉ាងខ្ពង់ខ្ពស់របស់ប្រជាជនដូច្នោះទេ ។ ត្រង់រឿងនេះ ខ្ញុំសូមឆ្លើយថា វាលប្រណាំងសេះនោះ មិនមែនជាទីកន្លែងបោកទាបដូចស្មាននោះឡើយ ព្រោះកន្លែងនេះក៏ដូចជាព្រះវិហារមួយដែរ ដ្បិតនៅពេលប្រជុំនោះ ខ្ញុំបានឲ្យយកព្រះពុទ្ធរូបទៅតាំង ដើម្បីឲ្យទីកន្លែងនោះឡើងឋានៈទៅជាព្រះវិហារមួយយ៉ាងសុទ្ធសាធ ។

ការពិភាក្សាបានធ្វើយ៉ាងយូរ តាំងពីថ្ងៃទី ២៥ ឧសភា នៅថ្ងៃទី ៦ មិថុនា ទើបសម្រេច, រួចហើយក៏បាននាំគ្នាទៅប្រជុំនៅអនុរាធបុរៈដែលជាទីក្រុងចាស់នោះទៀត ដោយមានការរៀបចំទទួលយ៉ាងអឹកធឹក ។

បរិយាកាសនៃការប្រជុំ ដែលបានធ្វើដោយការយោគយល់ចិត្តគ្នាជាបំផុត បាននាំឲ្យមេត្រីភាពដែលមានការមួហ្មងជាយូរមកហើយនោះ បានភ្លឺត្រចះឡើងវិញ ព្រោះគេទាំងឡាយមានការពាក់ទាក់នឹងគ្នាដូចជាបងប្អូនបង្កើត ។ ការប្រស្រ័យគ្នា ដូចជាគ្មានប្រកួតប្រកាន់និកាយអ្វីទេក្នុងទីប្រជុំគ្នានេះ ។ ដូច្នេះ ឃើញថាកិច្ចនេះជាជំហានដំបូងបង្អស់របស់ពុទ្ធសាសនិកជនទាំងឡាយ ដែលឈមមុខទៅកាន់ការរួបរួមគ្នាដែលបានបាត់បង់ជាច្រើនសតវត្សមកហើយ ។

អស់លោក-អ្នកដ៏ចំរើនទាំងឡាយ! ក្នុងពិភពលោកយើងនេះ អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាមានចំនួន ២៨,៦ % ។ ចំនួននេះ ឃើញថាច្រើនជាងអ្នកកាន់សាសនាដទៃ គឺអ្នកកាន់សាសនាគ្រិស្តមានចំនួនតែ ១៦,៧% អ្នកកាន់សាសនាព្រាហ្មណ៍ ១២,៣ % អ្នកកាន់សាសនាឥស្លាម ១៣,៦ %-។ល។ ប៉ុន្តែបើធៀបនឹងចំនួនប្រជាជនក្នុងពិភពលោកទាំងមូល ដែលមានដល់ទៅ ២.២៦៥ លាននាក់នោះ អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាសព្វថ្ងៃនេះមានតែ ៣៥០ លាននាក់ នៃប្រទេសទាំង ៦២ នោះ ។ ដូច្នេះឃើញថាមិនទាន់ជួនល្មមនៅឡើយ ។ ប្រសិនបើប្រទេសទាំងឡាយ ក្នុងពិភពលោកបានកាន់ពុទ្ធសាសនាទាំងអស់គ្នា ដែលជាសាសនាប្រដៅឲ្យទំលាក់អាវុធចេញ នោះមុខជាសង្គ្រាមគ្មានក្នុងលោកទេ ព្រោះមិនអាចនឹងទំលាយកំពែងនៃសាមគ្គីធម៌ របស់ពុទ្ធបរិសទ្យបានឡើយ ។

ក្នុងពេលដែលទុក្ខមគតិរបស់យើង កំពុងតែត្រូវការទីងធ្វើដំណើរ ផ្សាយសាសនា តាមគន្លងនៃបុព្វបុរសរបស់យើងនោះ យើងគួរឲ្យមាន សេចក្ដីស្វាយជាទីបំផុត ចំពោះការណ៍ដែលប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនា ទាំងឡាយបានបែកសាមគ្គីគ្នា ព្រោះតែការប្រកាន់និកាយ ដែលមានវត្ត ប្រតិបត្តិខុសគ្នាបន្តិចបន្តួច ។

យើងជាកូនព្រះពុទ្ធតែមួយព្រះអង្គ សេចក្ដីប្រតិបត្តិរបស់យើង ក៏ធ្វើទៅតាមព្រះធម៌នៃព្រះពុទ្ធតែមួយព្រះអង្គដែរ; ដូច្នេះ យើងត្រូវជា បងប្អូននឹងគ្នា ហើយទុកជាពេលណាក៏ដោយ ក៏យើងមិនត្រូវប្រកួត ប្រកាន់គ្នាឡើយ ។

ការខ្វែងគំនិតគ្នាក្នុងផ្លូវប្រតិបត្តិ ជាទោសមួយយ៉ាងធំក្នុងការនាំឲ្យ បែកសាមគ្គីនេះ, គ្មានបណ្ដាលមកពីអ្វីទេ បណ្ដាលមកតែអំពីការ រៀនសូត្រ ដែលមិនបានធ្វើឲ្យស្របយោបល់ជាមួយគ្នា ។ សព្វថ្ងៃនេះ អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាបែកទៅជា ២ និកាយ គឺពួកមហាយាននឹងពួក ហីនយាន ។ ពួកហីនយានថាពួកមហាយានមិនសូវល្អទេ ព្រោះមាន ព្រះច្រើនព្រះអង្គណាស់, ប៉ុន្តែពួកហីនយានឯងក៏មានព្រះច្រើនណាស់ ដែរ គឺមានដល់ទៅ ២៨ ព្រះអង្គ ហើយនឹងច្រើនជាងនេះទៅទៀត ដូចមានប្រាកដក្នុងនមក្ការអដ្ឋការគាថា (ធម៌សម្ពុទ្ធេ) ជាដើមយ៉ាង ។ ខាងមហាយានថាពួកហីនយានឆាន់សាច់សត្វ មិនល្អទេ ។ ពួកហីនយាន ក៏លើកទោសថា ពួកមហាយានឆាន់អាហារយប់មិនល្អដែរ ។

ឥឡូវបើយើងបេះតែជជែកគ្នារកខុសរកត្រូវ ហើយផ្ដិតយកតែត្រូវរៀងខ្លួននោះ ក៏បេះតែមានខុសតទៅទៀត ៗ ដូច្នេះយើងគប្បីតែលើកលែងទោសគ្នា លែងប្រកួតប្រកាន់គ្នានោះ ទើបនឹងអាចញ៉ាំងសាមគ្គីធម៌ឲ្យកើតឡើងបាន ។

អ្នកផងគង់បានជ្រាបហើយថា សាមគ្គីធម៌នេះ មិនអាចនឹងកើតមានបាន ក្រៅពីការប្រជុំសម្រុះសម្រួលគ្នាដោយយល់ចិត្តយល់ថ្លើមគ្នានោះទេ ។ ដូច្នេះ ហើយបានជាសមាគមពិភពលោក អញ្ជើញប្រទេសទាំងឡាយដែលកាន់ពុទ្ធសាសនា ទៅរួមប្រជុំ ដើម្បីនឹងសំរុះសំរួលអំពីប្រស្នាដែលខ្វែងគំនិតគ្នាផ្សេងៗ ។ មានប្រស្នាជាច្រើនណាស់ដែលបំរុងនឹងលើកយកមកដោះស្រាយ ប៉ុន្តែបញ្ហាដែលបានដោះស្រាយរួចហើយនោះ គឺការកំណត់ថ្ងៃធ្វើវិសាខបូជា ឲ្យបានត្រូវគ្នាហើយនឹងទូទាំងសាសនា ។

វិសាខបូជានេះ ប្រទេសខាងមហាយាន មានប្រទេសចិន, ជប៉ុន, ទីបេត៍ ជាដើម បានធ្វើមុនយើងមួយអាទិត្យ ហើយគេរិះគន់ថាពួកហីនយានភ័ន្តច្រឡំថ្ងៃបរិនិព្វាននៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ។ ខ្ញុំបានស្នើរឿងនេះ ដោយសុំឲ្យពួកមហាយានកំណត់យកតាមថ្ងៃដែលពួកហីនយានធ្លាប់ធ្វើនោះវិញ ព្រោះឃើញថាពួកហីនយាន មានឡាក់ហានគ្រប់គ្រាន់ជាង ។ សភាកុងគ្រេស៍បានកំណត់យកពេលម៉ោង ៨ នៃថ្ងៃ ១

ពេចវិសាខ ជាពេលសំរាប់សូត្រគាថាបូជា ។ ប្រទេសទាំង ១៦ ក៏បានយល់ព្រមតាមសេចក្ដីសំរេចនេះ ។

ចំណែកខាងទង់សាសនា ដែលមានផ្សេងៗគ្នា ទៅតាមសេចក្ដីពេញចិត្តនៃប្រទេសនោះៗ ក៏បានត្រូវយកមកសំរេចក្នុងសន្និបាតនេះដែរ: មានសមាជិកគ្រប់ប្រទេស បានស្នើទង់រៀងខ្លួន ។ លុះពិភាក្សាទៅ ក៏បានសំរេចយកទង់ដូចមានរូបប្រាកដមកក្នុងពេលនេះ ដើម្បីឲ្យងាយធ្វើផង តម្រូវទៅតាមឆព្វណ្ណរង្សីនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធផង ។

គឺថ្ងៃវិសាខបូជានេះហើយ ដែលជាថ្ងៃបើកសកកាជថ្មី នៃទង់សាសនាដែលទើបនឹងបង្កើតនោះ នៅគ្រប់ប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនា ។ គេបានចាប់ផ្ដើមដោតទង់នេះក្នុងថ្ងៃជាមួយគ្នា ហើយធ្វើវិសាខបូជាត្រូវថ្ងៃគ្នាទៀត ។ នៅប្រទេសសៀមនឹងភូមា, តែកាលណាគេដំឡើងទង់ជាតិគេហើយ គេក៏ដំឡើងទង់សាសនានេះជាមួយផងដែរ ។

មានប្រស្នាចាក់ស្រេះជាច្រើនទៅទៀត ដែលពុំទាន់បានលើកយកមកដោះស្រាយ មានប្រស្នាខាងការប្រកាន់ពួកគណៈជាដើម ។ នៅប្រទេសលង្កា ក៏មានព្រះសង្ឃបែកគ្នាជានិកាយដែរ មានដល់ទៅ ៣ ពួក គឺ ស្យាមនិកាយ, រាមញ្ញនិកាយ នឹងមរម្មនិកាយ ។ ព្រះសង្ឃក្នុងនិកាយទាំងនេះ មិនបានរួបរួមសង្ឃកម្មគ្នាទេ ប៉ុន្តែខាងគ្រហស្ថប្រុសស្រីមានសេចក្ដីរាប់អានគ្នាដូចបងប្អូនបង្កើត ដោយឥតគិតដល់ពួកគណៈណាមួយឡើយ ។

នៅប្រទេសខ្លះ ព្រះសង្ឃដែលខុសនិកាយគ្នា មិនព្រមនាំរួមគ្នាទេ ទុកជាមានការបង្ខំយ៉ាងណាក៏ដោយ ។ ការបែកខ្ញែកគ្នានេះ បើប្រសិនជាអ្នកណាមួយអាចរួបរួម ឲ្យបានសម្រេចដូចបំណងបាននោះ ក៏ជាការប្រសើរណាស់ ។ គួរឲ្យនឹកធ្ងល់ណាស់ដែរ ! ពួកឧបាសកឧបាសិកាដែលមានសំលៀកបំពាក់ប្លែកៗគ្នា, គេចេះទៅមករកគ្នា ចេះប្រស្រ័យគ្នា ដោយមេត្រីភាពយ៉ាងស្មោះសរ ដូចបងប្អូនបង្កើត ! ចុះចំណែកខាងព្រះសង្ឃក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាវិញ ដែលមានសំលៀកបំពាក់ដូចគ្នាផង កាន់សាសនាព្រះពុទ្ធត្រូវគ្នាផង ហេតុម្តេចក៏មិនទៅមករកគ្នា ? ហេតុអ្វីក៏ធ្វើកិរិយាព្រងើយកន្តើយនឹងគ្នា ដែលមិនសមជាជាបងប្អូនរួមសាសនាជាមួយគ្នាសោះ ? ។

កុំថាឡើយដល់ទៅសេចក្តីប្រតិបត្តិ, សូម្បីសំលៀកបំពាក់នៃព្រះសង្ឃសព្វថ្ងៃនេះ ក៏មិនត្រូវគ្នាដែរ, ខ្លះប្រើពណ៌ខ្មៅ, ខ្លះពណ៌លឿង, ខ្លះប្រើស្បង់ចីពរ, ខ្លះប្រើខោអាវ ។ ខ្ញុំមិនដឹងនឹងរកឧបាយធ្វើយ៉ាងដូចម្តេចទេ ដើម្បីឲ្យព្រះសង្ឃទាំងនេះជានឹងគ្នាវិញបាន, ប៉ុន្តែមានមធ្យោបាយមួយដែលខ្ញុំនឹកស្មានទៅ គឺទាល់តែបើកឲ្យមានការរៀនជាមួយគ្នា ហើយនឹងបើកប្រជុំគ្នាជាញឹកញយ ។ ដែលយើងមិនរៀនជាមួយគ្នា មិនប្រជុំញឹកញយនោះ ជាហេតុនាំឲ្យមានការលាក់គំនិតគ្នាហើយនឹងបែកខ្ញែកយោបល់គ្នា ក្នុងការប្រតិបត្តិផ្សេងៗ ។ តាមបំណងរបស់ខ្ញុំ,

ខ្ញុំចង់ទុកប្រទេសលង្កាជាមជ្ឈមណ្ឌលនៃការសិក្សា ព្រោះបើកាលណាព្រះសង្ឃទាំងឡាយនោះរៀនចេះដឹងត្រូវគ្នាហើយ នឹងបើកប្រជុំនិយាយគ្នាពីរឿងនេះ ។

ខ្ញុំបានដឹងច្បាស់ហើយថា ដែលនឹងមាននាទីនិយាយគ្នាពីរឿងនេះបាន ទាល់តែសម្ដេចសង្ឃនាយកនៃប្រទេសទាំងឡាយ, ព្រោះបើកាលណាអ្នកធំៗ រួមគ្នាហើយ អ្នកតូចៗ ក៏មុខជានឹងរួមគ្នាទៅឯង ។ ប៉ុន្តែដើម្បីឲ្យងាយដល់ការរួបរួមជាងនេះទៅទៀត មានតែត្រូវរៀនសូត្រឲ្យចេះដឹងដូចគ្នាសិន ។

នៅប្រទេសយើង, ពួកក្មេងៗ ក៏កាន់សាសនាដែរ, តែបើគេសួរទៅវាៗ ក៏មិនអាចនឹងឆ្លើយតបអ្វីបានឡើយ ។ យ៉ាងនេះនាំឲ្យការដោះស្រាយបញ្ហារបស់យើង ត្រូវងាកទៅរករៀបចំការអប់រំក្មេងនោះផង ព្រោះការអប់រំពីតូចៗ ជាការសំខាន់ណាស់ របែកខាងជំនឿ ។ សន្ដានរបស់ក្មេងងាយនឹងពត់ជាបំផុត ។ បើប្រសិនជាវាទៅរៀននៅសាលាឯទៀត ដែលមានបង្រៀនតែសាសនាដទៃ នោះវាក៏នឹងបាក់ចិត្តជឿតាមតែសាសនាណា ដែលគេបានបង្ហាត់បង្រៀនវាដោយហ្មត់ចត់ គឺធម្មជាតិរបស់វាតែងតែរេទៅតាមគេញាក់ជាដរាប ។

តាមសេចក្ដីសង្កេតរបស់ខ្ញុំ, ក្នុងដំណើរទស្សនាការ ដែលខ្ញុំទើបនឹងបានធ្វើមកនេះ ឃើញថានៅក្នុងសាលារៀនរាជការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

គ្មានបញ្ចូលដំបូន្មានខាងពុទ្ធសាសនា នៅក្នុងកម្មវិធីនៃការបង្ហាត់បង្រៀនទេ ៗ របៀបនេះ នឹងហុចផលមកឲ្យវិញផ្ទុយគ្នានឹងសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រទេសយើង ព្រោះយុវទៅកូនចៅយើងមុខជានឹងរវាតចិត្តលែងជឿពុទ្ធសាសនាពុំខាន ៗ ចំណែកនៅប្រទេសខ្ញុំ គេបានបញ្ចូលវិជ្ជាពុទ្ធ-សាសនាទៅក្នុងថ្នាក់សូត្រនៃការសិក្សាជាតិដែរ មកជាយូរឆ្នាំហើយ ៗ

ម្យ៉ាងទៀត ខ្ញុំសង្កេតឃើញនៅប្រទេសកម្ពុជានេះ គ្រូបង្រៀនស្រីៗ នៅមានចំនួនតិចណាស់ ដែលត្រូវតែជួលគ្រូជាតិដទៃមកបង្ហាត់បង្រៀន ៗ ការជួលជាតិគេនេះ មិនជាការប្រពៃទេ ព្រោះគ្រូដែលយើងជួលនោះ មុខជាមិនបង្រៀនសាសនា តាមសេចក្តីត្រូវការរបស់យើងឡើយ ៗ មិនមែនតែនៅប្រទេសកម្ពុជាទេ សូម្បីប្រទេសរបស់ខ្ញុំក៏មានទំនងដូចគ្នានឹងប្រទេសនេះដែរ ៗ ដូច្នេះ យើងត្រូវតែដោះស្រាយបញ្ហានេះ ដោយពួកដែរៀនសូត្រទាំងអស់គ្នា ពួកដែលបំរើប្រទេសទាំងអស់គ្នាឡើង ដើម្បីជ្រោងអធិបតេយ្យនៃមាតុភូមិយើងឲ្យភ្លឺត្រចះ ដែលជាហេតុនាំឲ្យពុទ្ធសាសនា បានរុងរឿងដោយសារផង ៗ

អស់លោកអ្នកទាំងឡាយ ! ព្រះពុទ្ធសាសនានេះ ជាមតិកមួយដ៏ប្រសើរ ដែលដូនតាយើងចែកឲ្យមក ហើយមានទាំងពេលខ្លះ លោកបានលះជីវិត ដើម្បីរក្សាសាសនានេះទុកមកឲ្យយើងផង ៗ ដែលហៅថាមនុស្សល្អ គឺមនុស្សដែលចេះរក្សាមតិកនោះឲ្យបានគង់វង់ ៗ ដូច្នេះ

យើងមិនត្រូវបោះបង់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលជាវិសក្ការៈរបស់ដូនតាយើងចោលឡើយ ។ ប៉ុន្តែបើយើងចង់ធ្វើឲ្យបានត្រឹមត្រូវ តាមតម្រាប់របស់បុព្វបុរសយើងនោះ យើងត្រូវតែនាំគ្នាខំផ្សាយសាសនានេះ ឲ្យរីកសុះសាយទៅក្នុងពិភពលោកទាំងមូល ។ ព្រោះព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធមិនមែនជារបស់អាថ៌កំបាំង សំរាប់លាក់មិនផ្សាយនោះទេ មិនមែនជារបស់សំរាប់តែប្រទេសណា ឬ ប្រជាជនណាម្នាក់ៗទេ គឺសំរាប់ពិភពលោកទាំងមូល ។

កាលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់គង់ព្រះជន្មនៅឡើយ ទ្រង់បានត្រាស់បង្គាប់សាវ័កថា "ត្រូវនាំគ្នាខំផ្សាយដំបូន្មានរបស់តថាគតនេះ ក្នុងទីគ្រប់ទិសតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន" ។

ក្នុងពុទ្ធប្រវត្តិ លើកដំបូងមានតែព្រះសង្ឃ ៥ អង្គ (បញ្ចវគ្គិយ) ទេ ដែលទទួលភារៈផ្សាយសាសនាផ្ទាល់ពីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ។ ព្រះសង្ឃ ៥ អង្គនេះ បាននិមន្តទៅបញ្ចុះបញ្ចូលបានសិស្សជាយ៉ាងច្រើន ដែលបានសាយពូជធាជរាបដល់សព្វថ្ងៃនេះ ដល់ទៅ ៣៥០ លាននាក់ ។ នេះគ្រាន់តែគណាចារ្យ ៥ រូបផង ។ ចុះប្រសិនបើ មានគណាចារ្យច្រើននាក់ទៀត ដែលប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនាទាំងឡាយរួមកម្លាំងគ្នាបង្កើតឡើងនោះ ប្រជាជនក្នុងពិភពលោកទាំងមូល ដែលមានចំនួន ២.២៦៥ លាននាក់នោះ ក៏មុខជានឹងបានទទួលពន្លឺនៃពុទ្ធសាសនា

ទាំងអស់គ្នា ដោយឆាប់រួសរាន់ពុំខាន ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំសូមរំលឹកថា ដើម្បីនឹងចាត់វិធានការនេះឲ្យសំរេចទៅបាន ត្រូវតែយើងខំរៀន, រៀនឲ្យព្រមៗគ្នា ហើយប្រែកម្មវិធីនៃការសិក្សារបស់យើងឲ្យទាន់សម័យឡើង ដើម្បីនឹងបង្កើតអាត្មានដែលប៉ុនប៉ាវ ទាំងខាងផ្លូវលោកទាំងខាងផ្លូវធម៌ អាចនឹងធ្វើបដិវាទជាមួយពួកបណ្ឌិតដែលមានវិជ្ជាជ្រៅជ្រះខាងផ្លូវលោក ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះបាន ។ គេមិនព្រមជឿយើងទេ បើកាលណាយើងមានចំណេះវិជ្ជាខ្សត់ខ្សោយជាងគេ ។ ការមិនជឿនេះ មិនអាចនឹងញុំាងសេចក្ដីសង្ស័យរបស់គេឲ្យអស់ទៅបាន ។ ត្រង់នេះហើយ ដែលខ្ញុំសូមក្រើនពុទ្ធបរិស័ទទាំងឡាយ ឲ្យឃើញច្បាស់នូវតំឡៃសមាគមពិភពលោក ដែលមានបំណងនឹងបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌល នៃការសិក្សាពុទ្ធសាសនាឡើងវិញជាថ្មី នៅប្រទេសលង្កាតាមតម្រាយដែលធ្លាប់មានមក ហើយកាលពីសម័យបុរាណ សឹងមានមហាវិទ្យាល័យពុទ្ធសាសនាមួយ នៅមហាវិហារក្នុងអនុរាធបុរៈជាកស្តាង ។

អស់លោក-អ្នកជាបងប្អូនរួមសាសនាទាំងឡាយ? ក្នុងពេលដែលលោកសន្និវាស កំពុងតែត្រូវភ្លើងសង្គ្រាមឆេះយ៉ាងខ្លាំងនេះ មានអ្នកនយោបាយជាច្រើននាក់ បានបញ្ចេញយោបល់ផ្សេងៗគ្នា អំពីបំណងនឹងរំលត់ភ្លើងសង្គ្រាមនោះទៅវិញ ។ ខ្លះថាបើចង់ឲ្យបានសុខ ត្រូវធ្វើគ្រាប់បែកបរមាណូឲ្យបានច្រើន ខ្លះទៀតថា ត្រូវតែបង្កើតឲ្យមានពជការ

តែមួយនៅក្រោមមេឃនេះ ។ រឿងនេះមុខជាមិនបានសំរេចដូចបំណងទេ ព្រោះពៀរមិនអាចនឹងរម្ងាប់បានដោយការចងពៀរឡើយ ហើយដែលជាត្រូវតែដោះស្រាយ ដោយការបង្កើតកិច្ចការតែមួយ ក្នុងពិភពលោកនោះវិញ ក៏មិនងាយនឹងលត់ភ្លើងសង្គ្រាមឲ្យដាច់ស្រឡះក្នុងលោកទៅបានដែរ ព្រោះពួកគ្នាគេ មុខជាយកតែពួកគ្នាគេឲ្យធ្វើធំ ដែលនាំឲ្យមានសេចក្ដីមិនសុខចិត្តនឹងគ្នាកើតឡើងពុំខាន ។

ឯពួកយើងដែលជាអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាវិញ គ្មានរឿងអ្វីទៅនិយាយនឹងគេទេ ព្រោះយើងមិនចេះធ្វើគ្រាប់បែកបរមាណូ ទាំងមិនចេះធ្វើកាំភ្លើង ។ ដូច្នេះហើយបានជាយើងត្រូវការនិយាយគ្នាតែពីរឿងពុទ្ធសាសនាដែលប្រដៅមិនឲ្យលោភលន់ មិនឲ្យបៀតបៀនគ្នា ទាំងមិនឲ្យប្រើអំណាចសក្ដិសក្ដិនបុគ្គលដទៃប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងលោកនេះ យើងពួកពុទ្ធសាសនាមានគាតច្រើនជាងគេ ហើយគេមានជ័យជំនះមកលើយើងតែខាងផ្លូវអាវុធប៉ុណ្ណោះទេ; ចំណែកខាងផ្លូវសាសនាវិញ គ្មានអ្នកណាមួយនឹងអាចមកយកជ័យជំនះ លើកំឡាំងជំនឿរបស់យើងបានឡើយ គឺកម្លាំងទឹកចិត្តយើងនៅតែមានឥទ្ធិពលជានិច្ច ។ ដូច្នេះយើងមិនត្រូវគិតថា វត្ថុបំណងដែលយើងគិតនោះ ជាការហួសវិស័យនឹងសំរេចដូច្នេះទេ បើប្រសិនណាជាយើងខំប្រឹងប្រែងទាំងអស់គ្នា ។

ម្យ៉ាងទៀត ប្រទេសកម្ពុជានេះ មានពុទ្ធសាសនាប្រតិស្ឋាននៅដោយមុតមាំណាស់ ។ គោលចារិករបស់ពុទ្ធសាសនាគឺនគរវត្តដែល

រុងរឿងមាននាមល្បីស្ទុះសាយទៅក្នុងពិភពលោក ។ តាំងពីដើមមកគ្មានប្រទេសណាមួយ មានគ្រឿងសំគាល់សាសនាយ៉ាងធំដុំ ដូចប្រទេសកម្ពុជាទេ ។ ប្រទេសនេះបានផ្សាយពុទ្ធសាសនាទៅក្នុងកន្លែងនានា ស្ទើរតែគប់តំបន់ទាំងអស់ក្នុងសុវណ្ណភូមិ ដូចមានបុរាណវត្ថុនៃជាតិនេះ នៅជាភស្តុតាងដរាបដល់សព្វថ្ងៃ ។ ហេតុនេះ យើងដែលជាកូនចៅនៃអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនា ត្រូវតែយកតម្រាប់តាមដូនតាយើងមិនត្រូវបណ្តែតបណ្តោយឲ្យពេលវេលាដែលជាមាសប្រាក់រំលងយើងហួសទៅទៀតឡើយ ។

ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង បានទ្រង់ជាបង្អែកយ៉ាងមាំក្នុងការដែលបើកឲ្យប្រជារាស្ត្ររបស់ព្រះអង្គ ប្រតិបត្តិព្រះពុទ្ធសាសនានេះ ។ ឯកឧត្តម រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងធម្មការ ក៏បានជួយការពារយើងយ៉ាងពេញបន្ទុក ។ យើងមិនត្រូវខ្លាច មិនត្រូវរួញរាទេ ត្រូវតែហ៊ានបរិច្ចាគធនធាន ដើម្បីសេចក្តីរុងរឿងពុទ្ធសាសនា ដែលជាទីគោរពពន់ពេករបស់យើង ។

ចំពោះការផ្សាយសាសនានេះ ខ្ញុំមានសេចក្តីសង្ឃឹមយ៉ាងមាំលើកិច្ចសិក្សានៃព្រះសង្ឃខ្មែរទាំងឡាយ ដែលមានសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ជាគោល ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំសូមរំឭកថា ត្រូវតែខំសិក្សាបន្តទៅមុខទៀត ដើម្បីឲ្យចំណោះយើងបានជ្រៅជ្រះ ។

អស់លោក-អ្នកទាំងឡាយ! ខ្ញុំបានដើរច្រើនស្រុកណាស់ហើយ មិនធ្លាប់ឃើញប្រជាជនកន្លែងណា មានអធ្យាស្រ័យល្អដូចប្រជាជនខ្មែរនេះទេ ។

ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃដែលពុទ្ធបរិស័ទខ្មែរធ្វើសក្ការបូជា, ដូច្នេះខ្ញុំសូមឲ្យអស់លោកទុកថ្ងៃនេះ ជាថ្ងៃចាប់ផ្ដើមជីវភាពថ្មីដែលយើងត្រូវតែរួបរួមគ្នា ដោយការឥតប្រកាន់ពួកគណៈ ។

មុននឹងបញ្ចប់ ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណ យ៉ាងឧត្ដមចំពោះព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង ចំពោះរដ្ឋាភិបាលដែលបានជួយឧបត្ថម្ភខ្ញុំ ឲ្យបានប្រកបដោយសេចក្ដីសុខស្រួលគ្រប់យ៉ាង; មិនតែប៉ុណ្ណោះ ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងស្មោះចំពោះ ដល់លោកអ្នកសប្បុរសទាំងឡាយ ដែលបានជូនកិត្តិយសដល់ខ្ញុំ ដោយប្រឹងទ្រាំនៅស្ដាប់បាឋកថាយ៉ាងវែងរបស់ខ្ញុំនេះដរាបដល់ចប់ ។ មួយទៀត ខ្ញុំមិនភ្លេចប្រាប់សេចក្ដីពាក់ទាក់របស់ប្រទេសកម្ពុជានេះ ដល់បងប្អូនខ្ញុំ ដល់មិត្តភក្តិខ្ញុំ ដល់រដ្ឋាភិបាលខ្ញុំទេ ។ ខ្ញុំសូមសន្យាថា បើលោក-អ្នកមានឱកាសនឹងអញ្ជើញទៅលេងលង្កាទ្វីប ដែលមានចង្កូមកែវជាបូជនីយស្ថាននោះ លោកអ្នកមុខជានឹងបានទទួលបដិសណ្ឋារៈយ៉ាងពាក់ទាក់ អំពីប្រជាជនលង្កាវិញពុំខាន ។

ចប់
